

ANADOLU ÜZERİNDEKİ YUNAN HEDEFLERİ VE MÜTAREKE DÖNEMİ FENER RUM PATRİKHANE'SİNİN FAALİYETLERİ

Dr. ADNAN SOFUOĞLU

GİRİŞ:

Yunanistan bağımsız olduktan itibaren “Megali İdea” diye adlandırıldıkları Merkezi İstanbul’da olan Bizans-Yunan İmparatorluğu’nu canlandırmağa yönelik politika izlemeğe başlamıştı¹.

Yunan hedefleri olarak belirlenen Megali İdea esasen 1798 yılından itibaren bu ideal peşinde koşan Yunanlıların emperyalist politikalarının amacıydı. Nitekim Yunan tarihçi ve devlet adamı olan Panayatis Pipinelis bu ideayı şöyle tanımlıyor, “Yunan varlığının anlamı Yunanistan’ı tüm Yunan ırkını bir sınır içinde toplayacak birleşik ulusal bir devletin çekirdeği haline gelmeğe zorluyordu herkes kendisini Bizans İmparatorluğu’nu yeniden canlandırma hayaline kaptırmıştı.”²

Bir başka araştırmacı yazar ise; Yunanlıların Megali İdeası, merkezi İstanbul’da olan Bizans-Yunan İmparatorluğu’nu canlandırmağa yönelik romantik bir güçtü demektedir.³

Yine Yunanistan Başbakanı J. Kollettis Ocak 1844 tarihinde yaptığı bir konuşmasında, “Yunanistan Krallığı bütün Yunanistan değildir. Yunanistan’ın sadece bir parçası en küçük ve en yoksul bir parçasıdır. Grek sadece krallık içinde yaşayan değildir. Aynı zamanda Yanya’da ya da Selanik’de, Serez’de ya da Edirne’de, Constantinople (İstanbul)’da ya da Trabzon’da, Girit ya da Sisam Adasında Grek tarihine ya da Grek ırkına bağlı başka yerlerde oturanlar da Grek’dirler. Hellenizmin iki büyük merkezi vardır: Atina ve Constantinople. Atina yalnız Krallığın başkentidir. Constantinople büyük başkent bütün Hellenizmin kendi düşü, umududur.”⁴

Ayrıca Yunan Megali İdeasını gerçekleştirmek için kurulan Etnik-i Eteryay Cemiyetinin programında da bunu görmek mümkündür. Nitekim

¹ Michael Llewelyn Smith: *Anadolu Üzerindeki Göz*, İstanbul 1978 s. 11-12.

² Salahî R. Sonyel; *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika, C. 1 Anhara 1973, s. 30.*

³ Michael Llewelyn Smith; *a.g.e.*, s. 11-12.

⁴ Süleyman Kocabaş; *Tarihte ve Günümüzde Türk-Yunan Mücadelesi*, İstanbul 1984 s. 87-88.

bu programda hedefler; Batı Trakya ve Selanik'in Yunanistan'a ilhakı, Ege Adaları'nın ilhakı, Girit Adası'nın ilhakı, Batı Anadolu'nun ilhakı, Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması, Pontus Rum Devleti'nin yeniden kurulması, İstanbul'un ele geçirilmesi ve Bizans İmparatorluğu'nun diriltilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır⁵.

Yunanlılar bu hedeflerine ulaşabilmek için ise propagandalarının ağırlık merkezini Türk vahşeti ve Türklerin geri bir millet olduğu bu sebeple büyük Yunanistan'ın kurulması lüzumu üzerine inşa etmişlerdi. Özellikle 1900'lü yıllardan itibaren bu fikirlerini basın-yayın yoluyla Dünya kamuoyuna yayma çabası içine girmişlerdi⁶.

Diğer taraftan Yunanistan gücü ve kaynakları bu denli emperyalist politikaları yürütmeğe yeterli olmadığından bu hedeflerine ulaşabilmek için de daima Avrupa'da bir büyük devlete dayanma ve özellikle Osmanlı Devleti'nin en sıkışık zamanlarından faydalanmak politikası izlemekteydi. Büyük devletler de Yunanistan'ın bu genişleme siyasetini kendi aleyhlerine olmamak ve günün şartlarına ters düşmemek şartıyla genellike kolaylaştırmışlardır⁷.

Ayrıca Yunanistan yine Osmanlı Devleti aleyhine geliştirdiği politikalarda daima Patrikhane ile işbirliği içine girmiş ve ondan destek sağlamıştır. Hatta bu sebepten dolayı 2. Mahmut döneminde Fener Patriki idam edilmişti. Buna rağmen bu işbirliği zaman zaman gizli zaman zaman da açık olarak devam edegelmiştir.

İşte bu şekilde faaliyette bulunan Yunanistan hedeflerine ulaşmak için ortaya çıkan her fırsatı derhal değerlendirmek yoluna gitmiştir. Nitekim 1828 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan, Osmanlı Devleti'nin yenik çıkmasından istifade ile hem bağımsızlıklarını elde etmişler hem de Ege'deki bazı adaları ele geçirmişlerdi⁸. Yine 1839'da Osmanlı Devleti'nde ilan edilen Tan-

⁵ M. Salih Mercan; "Türk-Yunan İlişkileri ve Devletlerarası Tutum" Kıbrıs'ın Dünü-Bugünü Uluslararası Sempozyumu, Ankara 1993 s. 135; Ayrıca Etnik-i Eterya için geniş bilgi bkz. Selahattin Salıxık; *Türk-Yunan İlişkileri Tarihi ve Etnik-i Eterya*, İstanbul 1968; Etnik-i Eterya Cemiyeti'nin ilk kuruluşta adı Filik-i Eterya'dır. bkz. Yücel Özkaya; "İstiklâl Savaşında Türk Halkının Kuway-ı Milliye ve Milli Orduya Kathıları" 3. Askeri Tarih Semineri Türk-Yunan ilişkileri Ankara 1986 s. 260.

⁶ Nuri Köstüklü; *Milli Mücadele'de Denizli-Isparta ve Burdur Sancakları*, Ankara 1990 s. 11.

⁷ Yücel Aktar; "Yunanistan'ın Osmanlı Devleti ve Türk Cumhuriyeti'ne Yönelik Geleneksel Politikalarında Temel Yaklaşımlar." 3. Askeri Tarih Semineri, Türk-Yunan İlişkileri Ankara 1986 s.1; Abdurrahman Çaycı "Yunanistan'ın Anadolu Macerası I" H.Ü. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Dergisi, C. 1. Sayı 1 Ekim 1987 s. 1-2.

⁸ M. Salih Mercan; *a.g.m.*, s. 135.

zimat'ın getirdiği serbestlik ortamından yararlanarak Osmanlı Ülkesi'nde göz diktikleri bölgelere adalardan ve Yunanistan'dan Rum nüfusu kaydırmışlardı. 1863'de de İngilizler'in bir lütfu olarak Yedi Ada'yı elde etmeyi başarmışlar, 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan durumdan istifade ile Girit'de isyan çıkarmışlar, 1881'de Tesalya ve Norda kasabalarını ele geçirmişlerdi⁹.

BALKAN SAVAŞLARI DÖNEMİ:

1897 Osmanlı-Yunan Harbi'nden Yunanistan'ın hezimete uğrayarak çıkmasından sonra Yunan genişlemesi bir müddet için durmuştu. Ancak 6 Ekim 1910 tarihinde iktidara gelen Venizelos, fırsatları değerlendirerek, çökmekte olan Osmanlı İmparatorluğu'na karşı "iki kıtaya uzanan ve beş denize açılan Yunanistan'ı gerçekleştirmek, bir ayağı Asya'da bir ayağı Avrupa'da olacak Büyük Yunanistan'ı Bizans-Grek İmparatorluğu'nu" yeniden meydana getirmek istiyordu¹⁰.

Venizelos'un bu şekilde varmak istediği hedef ise iki yönlü idi. Olabildiği kadar Yunan halkını içine alacak şekilde Yunan Devleti'nin topraklarını genişletmek ve Yunanistan'ı Akdeniz'de önemli bir devlet haline getirmek¹¹.

Nitekim Yunanistan'ı bölgesel ve dar çaplı politikalardan çıkarıp Avrupa'nın siyaset arenasına oturtmak isteyen aynı zamanda Yunan menfaatlerinin bilhassa İngiltere'ye dayanılarak korunacağına ve milli hedeflerine bu şekilde ulaşabileceğine inanan Venizelos, iktidara geldikten sonra Yunan ekonomisini ve dış politikasını büyük devletlerin ticari ve askeri alanına itip ülkesini milletlerarası politikanın içine yerleştirmeğe çalıştı¹².

Diğer taraftan Venizelos'a göre ele geçirilecek topraklarda kendi politikalarına destek olacak bir sağlam Yunanlı topluluğun yaşaması da zorunluydu¹³.

İşte Venizelos bu görüş ve politikası doğrultusunda o sırada ortaya çıkan Balkan Savaşları'ndan faydalanmak istedi. Nitekim topraklarını genişletmek düşüncesiyle Osmanlı Devletine karşı Balkan Savaşları'na ka-

⁹ M. Salih Mercan, *a.g.m.*, s. 136.

¹⁰ Ayrıca Yunan Burjuvazisi de Megali İdeayı kendi hesabına gerçekleştirmek emelinde idi. Dimitri Kitsikis; *Yunan Propagandası*, Meydan Neşriyatı Basım Tarihi ? s. 21-23.

¹¹ Michael Llewelyn Smith; *a.g.e.*, s. 47; Abdurrahman Çaycı; *a.g.m.*, s. 2.

¹² Murat Hatipoğlu; "Eleferios Venizelos'un 1910 Yılında İktidara Gelmesiyle Megali İdea'nın Kazandığı Yeni Karakter" 3. Askeri Tarih Semineri s. 460-461; Abdurrahman Çaycı, *a.g.m.*, s. 2-3.

¹³ Michael Llewelyn Smith *a.g.e.*, s. 29.

tıldı. Neticede Balkan Savaşları nihayetinde topraklarını bir misli büyüttüğü gibi çoktan beri göz diktiği Selanik limanını da ele geçirdi. Ayrıca Limni, Ayastrati, Semendirek ve Bozcaada ile Pzaru, Nikarya, Midilli, Sakız, Sisam Adalarını ele geçirdi. Yine 1897 de kopardığı Girit Adası'nı da zaptetti¹⁴.

Balkan Savaşları bitiminde Yunanlılar anlaşma imzalanmasında (14 Kasım 1913) ve Adalar işi büyük devletlerce bir karara bağlanmasından sonra Yunan Hükümeti ile ondan cesaret alan Makedonya Rumları oradaki Türklere bir sürü baskın, katil, yağma ve gasp düzenlemeğe başladılar. Bu durum karşısında Türkler büyük kütleler halinde ev ve barınaklarını bırakıp kaçışma ve Osmanlı kalan yerlere akın halinde göçmeğe başladılar¹⁵.

Bu sırada Yunanistan'a düşen Trakya Makedonya'dan ve Epir'den 200 binden fazla Türk göç etti. Tabiki bu durum Osmanlı Devleti'nde tepkiler doğurdu. Bu gelişmelerin neticesinde, Doğu Trakya ve Batı Anadolu Rumları da bilhassa Türk ahalisi tarafından ürkütülerek kışkırtıldılar ve onların Yunanistan'a gitmelerini sağladılar. Ancak bu karşılıklı tehcir işine Yunanistan başlamıştı¹⁶.

Bu durum karşısında Osmanlı Devleti ülkesine gelen Türk göçmenlerini, Trakya ve Batı Anadolu kıyılarında Balkan Savaşları sırasında hiyanetleri sebebiyle ve ayrıca yukarıda izah edilen gelişmeden dolayı ortaya çıkan Türk tepkisinden maneviyatı bozulmuş olup ayaklanan ve Yunanistan'a çekip giden Rumların terkettiği emlakke yerleştirmeğe başladı¹⁷.

Bu gelişme ise, ilerisi için Batı Anadolu ve Trakya üzerinde çıkar hesabı yapan Yunanistan'ı endişeye sevk etti. Nitekim Yunan gazetelerinden birinde çıkan bir makalede "Türklerin Söke'ye Girit Muhacirlerini iskân etmekteki maksatlarını biliyoruz. Türkler ne yaparlarsa yapsınlar elli sene sonra İyonya Hükümeti Anadolu'da ihya edilecektir". denmekteydi¹⁸.

Bu gelişmeler karşısında yani Makedonya'dan kovulan Türklere karşılık Doğu Trakya ve Anadolu'daki Rumlar'ın yerlerini almalarının önü-

¹⁴ Dimitri Kitsikis, *a.g.e.*, s. 21-23; M. Salih Mercan, *a.g.m.*, s. 136; Ayrıca geniş bilgi için bkz. Yusuf Hikmet Bayur; *Türk İnkılabı Tarihi*, C. 2. K. 2-3 Ankara 1983; *Balkan Harbi* Genel Kurmay Başkanlığı C. 1. Ankara 1993.

¹⁵ Yusuf Hikmet Bayur; *a.g.e.*, C. 2 K. 3 s. 245-262.

¹⁶ Tevfik Bıyıklıoğlu; *Trakya'da Milli Mücadele*, C. 1 Ankara 1987 s. 92-93.

¹⁷ Yusuf Hikmet Bayur; *a.g.e.*, C. 2 K. 3 aynı yer.

¹⁸ M.Şefik Aker; *İstiklâl Harbinde 57. Tümen ve Aydın Milli Cidali* (104 sayılı Askeri Mecmuasının Tarih Kısmı) C. 1. Ankara 1937 s. 67-68.

ne geçemeyeceğini gören Yunan Hükümeti, bu işi durdurmak için o sırada tek başına savaşı da göze alamayınca iki ülke arasında bir nüfus mübadelesi yapılmasını teklif etti. Neticede Nisan 1914 sonunda hükümetler arasında bu yönde görüşmeler başladı. Nihayet 1 Temmuz 1914 de Makedonya'da kalan Türklerle Doğu Trakya ve Aydın vilayetlerindeki Rumların karşılıklı olarak ihtiyari bir şekilde mübadelesi hususunda anlaşmaya varıldı. Ancak bir ay sonra I. Dünya Savaşının çıkması bu antlaşmanın tatbikine imkan bırakmadı¹⁹.

Bu görüşmeler sırasında ise Osmanlı-Yunan ilişkileri devamlı gerginliğini korudu. Antlaşmadan evvel Batı Trakya ve Yunanistan'dan göç eden 240 bin Türk'ün Osmanlı Ülkesine sığındığı anlaşılmıştır. Buna mukabil yine Batı Anadolu'dan 80 bin Rumla Doğu Trakya'da yaşayan 250 bin Rum'dan mühim bir kısmı da Yunanistan'a kaçmıştı. Türklerin zorla göç ettirilmesinden sonra bile yine de Batı Trakya'da 500 binden fazla Türk nüfusu bulunmaktaydı²⁰.

I. DÜNYA HARBİ DÖNEMİ:

Diğer taraftan Venizelos nüfus mübadelesi politikasından dolayı yönetimdeki çevresi tarafından ağır tenkitlere uğramaktaydı. Bilahare Venizelos 1915 yılında bu politikasını değiştirerek I. Dünya Savaşı ortamından yararlanma yoluna girdi ve Anadolu'da kendisine müttefikler özellikle İngilizler tarafından Çanakkale muharebeleri sırasında cephe açma karşılığı teklif edilen toprağı Yunanistan'a kazandırmaya yöneldi²¹.

Bu şekilde Venizelos Ege'yi yani Batı Anadolu'yu Yunanistan'a katmak ve Yunan topraklarını bir kere daha bir misli büyütmeyi hedefliyordu²².

Şimdi koyu bir Türk düşmanı ve Yunan hayranı olan İngiliz Başbakanı Lloyd George Yunanistan'ın büyük bir Akdeniz Devleti olmasını İngi-

¹⁹ Yusuf Hikmet Bayur; *a.g.e.*, C. 2. K. 3 aynı yer; Tevfik Bıyıkhoğlu *a.g.e.*, C. 1 s. 92-93. Yuluğ Tekin Kurat "Yunanistan'ın Küçük Asya Macerası" 3. Askeri Tarih Semineri s. 408-409; A.J. Tonybee; *The Western Question In Greece, and Turkey*; Constable Company, London 1922 s. 141.

²⁰ Mondros Mütarekesi senelerinde bile Doğu ve Batı Trakya'da tabi ki Batı Anadolu'da ezici çoğunluk Türklerde idi; Tevfik Bıyıkhoğlu *a.g.e.*, C. 1 s. 92-93; Adnan Sofuoğlu *Kuvay-i Milliye Döneminde Kuzeybatı Anadolu*; H.Ü. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi; Sıtkı Aydınel; *Güneybatı Anadolu'da Kuvay-i Milliye Harekatı*, Ankara 1990 s. 50-60.

²¹ Yuluğ Tekin Kurat; *a.g.e.*, s. 408-409.

²² Dimitri Kitsikis; *a.g.e.*, s. 21-23.

lizlerin en büyük sömürgeleri olan Hindistan'a gidecek yolun güvencesi bakımından istiyordu²³.

Bu sırada Yunanistan Batı Anadolu'ya yönelik faaliyetler içerisine girmişti. Nitekim Kuşçubaşı Bey'in 1914 yılındaki tespitlerine göre "Ege bölgesindeki Rum çeteleri Adalara veya Yunanistan'a gizlice giderek askerlik eğitimi yapıyor, bir savaş veya isyan çıktığında ne şekilde hareket edeceğine dair talimat alarak geri dönüyordu. Tren hattı boyunca her istasyonda bir Rum bakkal vardı. Bunlar hem Yunanlılara casusluk yapıyor hem de Türk çiftçilere yüksek faizle borç verip ürününü ucuz kapatıyor veya çiftliklerini satın alarak buralara Rumları yerleştiriyordu."²⁴

Bu ortamda bir an önce savaşa katılmak isteyen Yunanistan Başbakanı Venizelos ile savaşa girmeye karşı olan Kral Konstantin arasında bir mücadele vuku buldu. Hatta Venizelos iktidardan uzaklaştırıldı. Bu durum 1917 Haziranına kadar sürdü. Bu tarihte İngiliz ve Fransızların yardımıyla tekrar hükümeti kuran Venizelos 26 Haziran 1917 de ise Merkezi Devletlere yani ittifak Devletlerine savaş ilan etti.²⁵ Ancak şimdi 1915 deki durum ortada yoktu ve o sırada teklif edilen avantajların çoğunu kaçırmıştı. Çünkü Yunanlılar'a teklif edilen yerler St. Jean de Maurienne antlaşmasıyla İtalyanlar'a verilmişti. Buna rağmen Yunanistan savaş boyunca Batı Anadolu'ya doğru genişleme hedefi doğrultusunda yukarıda kısaca belirttiğimiz gizli açık faaliyet ve etkinliklerini sürdürdü.

MÜTAREKE DÖNEMİ:

Venizelos'un Batı Anadolu Üzerine Öne Sürdüğü İddialar Ve Batı Anadolu'nun Gerçek Durumu

Nihayet 30 Ekim 1918 de Mondros Mütarekesinin akdinden sonra Venizelos, kendisine vaad edilen toprakları talep etmeye başladı. Diğer taraftan Mütarekenin akdinden sonra İstanbul'da Beyoğlu'nda Rumların da sevincine diyecek yoktu. Birbirlerini tebrik ediyorlardı. Aynı zamanda taşkınlığa da başlamışlardır²⁶.

Bu arada Mütarekeden bir müddet sonra Venizelos, Yunan toprak isteklerini 3 ve 4 Şubat 1919 günleri çıktığı Paris Barış Konferansı huzu-

²³ Hüseyin Işık "Anadolu'da Yunan Mezalimi" 3. Askeri Tarih Semineri s. 378; Daha geniş bilgi için bkz. Abdurrahman Çaycı; *a.g.m.*, s. 3.

²⁴ Celal Bayar; *Ben de Yazdım*, C. 5 İstanbul 1967 s. 1575-1576.

²⁵ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Fahir Armaoğlu; *Siyasi Tarih*, Ankara 1973 s. 449-451 Yusuf Hikmet Bayur; *a.g.e.*, C. 3 K. 3 s. 550-571.

²⁶ Tayyib Gökbilgin; *Milli Mücadele Başlarken* C. 1 Ankara 1959 s. 4-6; Ayrıca gizli antlaşmalar ve vaad edilen yerler için geniş bilgi bkz. Fahir Armaoğlu; *a.g.e.*, s. 434-451.

runda dile getirdi. Burada Venizelos Batı Anadolu üzerindeki hak iddialarının daha önce Türkiye'ye ait olan her hangi bir ülkede kesin olarak bir Türk çoğunluğu yoksa o ülke müstakbel Osmanlı Devleti'nin bir parçası olarak kalmamalıdır." İlkesine dayandırmaktaydı. Buradan yola çıkan Venizelos tezinde nüfus bakımından ve etnik nedenlerden ötürü Anadolu'nun batı kısmının coğrafi ve tarihi açılarından özel ayrı bir bölge teşkil ettiğini öne sürdü ve bölgenin nüfusunu gösterecek resmi istatistikler olmadığını belirterek Rum Patrikhanesi'nin hazırladığı istatistiklere dayandığını ve bunların doğru olduğunu ifade ile Batı Anadolu'daki Rum nüfusunun 1.700.000 olduğunu iddia etti. Ayrıca Venizelos Türkiye Lise-lerinde okutulan Coğrafya kitaplarında Anadolu'daki Rum nüfusunun 1.300.000 olarak gösterildiği iddiasında bulundu. Venizelos böylece tah-
rif edilmiş ve şişirilmiş rakamlarla bölgedeki Rum nüfusunun adalarla bir-
likte ele alındığında müslümanlardan daha fazla olduğunu iddia ederek
bu bölgenin Osmanlı Devletinin Türk bölgelerinin bir kısmını teşkil ede-
meyeceğini ileri sürdü²⁷.

Bu şekilde Venizelos, Batı Anadolu'yu talep etmekteydi. Venizelos'un Batı Anadolu'dan maksadı ise, İzmir ve Bursa vilayetleri ile Çanakkale ve İzmit sancaklarıydı. Venizelos'a göre, Batı Anadolu aşağı yukarı Kara-
deniz'den Antalya körfezi'ne. Kuzeyde İzmit'in doğusundan güneyde An-
talya Körfezinin batısından geçmek üzere çizilecek bir çizginin batısında
kalan bütün bölgeydi. Nitekim bu durumu gösterir ve 1915 de çizdikleri
bir harita da mevcuttu²⁸.

Buna göre talep edilen yerler şunlardı: Bursa vilayetinin bir kısmı (Ba-
lıkesir Edremit ve Ayvalıktan geçerek İzmir'den gelen trenyolunun Mar-
maraya açılan ucundaki Bandırma'yı içine almak üzere) Balıkesir ve hemen
de tamamen Denizli ve Aydın vilayeti. Ayrıca Çanakkale Boğazındaki İm-
roz ve Bozcaadayı da Batı Anadolu ile birlikte istemekteydi. Bütün bunla-
rın yanında Venizelos Kıbrıs, Rodos, Meis, Oniki Adalar olmak üzere bütün
Doğu Akdeniz adalarına da talipti²⁹. Ancak o sıralarda İngiltere'yi ürküt-
memek için Kıbrıs konusundaki isteklerinde son derece ihtiyatlı davran-
maktaydı. Bu sebeple Venizelos muhtırasında Kıbrıstan bilhassa
bahsetmiyor adalardan ise şu şekilde bahsediyordu. "Adalar konusuna ge-
lince, hepsi binlerce yıldan beri Grektir, ve bu yüzden hepsinin Yunanis-

²⁷ Celal Bayar *a.g.e.*, C. 5 s. 1468; Gotthard Jaeschke; *Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belge-
leri*, Ankara 1986 s. 50; Salahi R. Sonyel; *a.g.e.*, C. 1 s. 35-37.

²⁸ İlgili Harita ve Geniş Bilgi için bkz. Adnan Sofuoğlu *a.g.e.*, s. 38-42.

²⁹ Gotthard Jaeschke, *a.g.e.*, aynı yer.

tan'a geri verilmesi gerekir. Balkan Harpleri sırasında stratejik sebeplerle bunlardan bir kısmının Yunanistan'a verilmeyişini mazur gösteren şartar bugün mevcut değildir." Yine 3 Şubat 1919 da Onlar Konseyindeki konuşmasında da "Kıbrıs Adası" konusunda kesin bir talepte niçin bulunmadığımızı suali akla gelebilir. Bunu yapmayışımızın çeşitli sebepleri vardır. En önemlisi elli yıl önce İyonya Adalarını vermek suretiyle Yunan Krallığı'nın büyümesine yardım eden ilk devlet niteliğini kazanan ve harb sırasında Kıbrıs'ı Kral Konstantin'e teklif etmiş olan İngiltere'nin sonunda Kıbrıs'ı da Yunanistan'a verecek kadar lütüfkar davranacağına inanmakta oluşumuzdur. Kısacası Yunanistan Kıbrıs, Rodos, Meis, Oniki Adalar, İmroz, Bozcaada dahil olmak üzere bütün Doğu Akdeniz Adalarını istemektedir." diyecektir. Bunun yanında Venizelos Trakya kesiminde de tüm Batı ve Doğu Trakya'yı talep etmekteydi. Ayrıca bu sırada Trabzon ve civarında Pontus Rum Devleti'nin kurulması çalışmaları yapılmaktaydı³⁰.

Oysa Amerikalı Prof. Dr. Lybyerin de belirttiği gibi 1919 da bölgedeki yani Trakya ve Küçük Asya'nın İzmir dolaylarındaki Türk nüfusu diğer azınlıklara nazaran ezici çoğunlukta³¹. Nitekim burada bölgenin nüfusu ile ilgili istatistiklere dayanarak bilgi verecek olursak şöyle bir durum ortaya çıkar. 1908 yılı Aydın Salnamesi'ne göre Aydın Vilayetinde (ki o zaman bu bölge Aydın ve İzmir'i içine alıyordu) toplam nüfus 1.729.974 tü. Bunun 1.313.561'i İslam geri kalamı 379.332'si de Hıristiyan olarak tespit edilmişti ki Hıristiyan nüfus sadece Rumlardan oluşmuyor diğer etnik unsurları da içeriyordu³².

Yine 1914 yılına ait nüfus durumunda bir değişiklik yoktu. Ayrıca bölgede sahillen içerilere doğru gidildikçe Rum nüfusu ise iyice azalmaktaydı³³.

1919 yılında da nüfus durumu mühtelif kaynaklarda Menteşe (Muğla) Sancağı hariç Aydın vilayetinde 1.301.962 Türk, 233.756 Rum olarak gösterilmektedir. Başka bir dökümana göre ise Aydın vilayetinde 1.293.527 Türk Müslümün 233.914 Rum Ortodoks Menteşe Sancağında 368.406 Türk Müslüman, 85.548 Rum Ortodoks, nüfus mevcuttu³⁴.

Bu rakamlar, İngiltere'de yaşayan Türk dostu İngiliz; Hintli ve diğer Müslümanlarca hazırlanarak 15-12-1919 da M.H. İspahani tarafından İn-

³⁰ Dimitri Kitisikis *a.g.e.*, s. 28-36.

³¹ Salahi R. Sonyel *a.g.e.*, C. 1 s. 32.

³² Adnan Sofuoğlu *a.g.e.*, s. 15-27.

³³ Geniş bilgi için ayrıca bkz. Kemal H. Karpat; *Ottoman Population, 1830-1914* London.

³⁴ *Köylü Gazetesi* 21 Teşrin-i Sani 1334 ve *Hadisat* 17 Mayıs 1335 den naklen Sıtkı Aydınel *a.g.e.*, s. 56.

giltere Başbakanı'na gönderilen Andırı'da ileri sürülen rakamlarla bağdaşmaktadır. Buna göre İzmir bölgesindeki nüfus 1.249.000 müslüman 299.000 Rum 20.000 Ermeni'den oluşmaktadır³⁵. Ayrıca Yunanlı araştırmacı D. Kitsikis'de eserinde az farkla da olsa Türkler bölgede mutlak çoğunluğu teşkil etmekteydi demekte ve nüfus oranlarını vermektedir³⁶.

Nitekim Rumlar kıyıda bir iki bölge Ayvalık, Urla, Çeşme, Foça'da çok az nüfus olarak fazla idiler. İzmir şehrinde ise azınlıkta idiler. Bunun ötesinde istatistiklerdeki küçük uyumsuzluğa rağmen Yunanlıların hak iddiasında buldukları bölgelerde Türk-Müslüman nüfus ezici çoğunluğu oluşturmaktaydı. Yine Trabzon bölgesinde de Rum iddialarının aksine Türkler ezici çoğunluğu teşkil etmekteydiler³⁷.

Yunanistan'ın Batı Anadolu'ya Rum Nüfusu Kaydırma Teşebbüsleri Ve Osmanlı Devletinin Tedbirleri

Esasında bölgede Türk nüfusunun çoğunlukta olduğunu Venizelos da biliyordu. Nitekim yukarıda belirttiğimiz gibi ta Tanzimat'tan beri Anadolu'ya Rum nüfusu kaydırılmağa çalışılıyordu. Şimdi de mütareke ortamından istifade ile Anadolu'ya çeşitli yollarla tekrar Rum nüfusu kaydırılmağa başlandı. Bundan maksat bölgede Rum nüfusunun çoğaltmasının³⁸ yanı sıra Rum çete teşkilatı meydana getirmektir. Böylece Türkleri, huzursuz ederek yerlerinden kaçırtmak ve yerlerine Rumları oturtmak, aynı zamanda huzursuzluk çıkararak bir işgale de zemin hazırlamaktır.

Diğer taraftan Mütarekeden sonra Anadolu'ya ve Trakya'ya Rumların getirilmesine itilaflar özellikle İngiliz ve Fransızlar muavenet etmekteydi. Nitekim Mondros Mütakeresi'nden sonra Doğu Trakya'ya ilkönce bir Fransız Alayı gelerek Uzunköprü-Sirkeci Demiryoluna 4 Kasım 1918 de el koydu. Bilahare Ocak 1919 ortalarında Fransızlar bu demiryolunun muhafazasını bir Yunan Taburuna devrettiler.

Bu şekilde 14 Ocak 1919 günü Hadım Köyünden Kuleli Burgaz'a kadar bütün demiryolu istasyonlarını Yunan askerlerinin işgal etmesi bü-

³⁵ Salahi R. Sonyel *a.g.e.*, C. 1 s. 38.

³⁶ Dimitri Kitsikis *a.g.e.*, s. 33.

³⁷ Nüfus durumları ile ilgili geniş bilgi için ayrıca bkz. M. Şefik Aker *a.g.e.*, C. 1 s. 8; Sıtkı Aydınel *a.g.e.*, s. 50-60; Salahi R. Sonyel *a.g.e.*, C. 1 s. 30-41; Nail Morali; *Mütareke'de İzmir Olayları*, İstanbul 1976 s. 118-123; Tefik Çavdar; *Milli Mücadele Başarken Sayılarla Vaziyet ve Manzarai Umumiye*, İstanbul 1971 s. 15-17.

³⁸ B.A. B.E.O (Başbakanlık Arşivi Bab-ı Ali Evrak Odası) Umumi No; 345376.

tün Trakya Rumları billhassa Çatalca Rumları arasında Yunanistan lehine gösteriler yapılmasına yol açtı³⁹.

Bu Yunan Taburundan başka yine küçük Yunan Müfrezeleri hat boyundaki Hadımköy, Çatalca, Çorlu, Muratlı, Lüleburgaz, ve Uzunköprü gibi şehirlerine yerleştirildi. İşte bu gelişmelerden sonra Mütarekeden hemen sonra Doğu Trakya'da kurulmuş bulunan Rum çeteleri ortaya çıkarak faaliyete geçtiler. Ayrıca bu durumdan Trakya Rumları da şımarmışlar Hükümeti saymamağa ve Yunan Taburu ile bu tabura güvenen Trakya Rumları istediklerini yapmağa başlamışlardır⁴⁰.

Bunun yanısıra Trakya ve Batı Anadolu'ya özellikle Çatalca Rum Metropolitidi'nin girişimleriyle daha önce hicret ve firar etmiş olan Rumlar yine İngiliz ve Fransızlar'ın himaye ve muavenetiyle tekrar dönmeğe başlamışlardı. Nitekim 15 Şubat 1919 da Dahiliye Nezareti, Sadaret'e sunduğu raporunda bu durumu şöyle aktarmaktaydı. "Balkan Harbini müteakip Edirne, Aydın, İstanbul Vilayetiyle, Karesi ve havalisinde kendi arzu ve ihtiyarıyla alaka-i tâbiyet ve maliyelerini kat' ederek Yunanistan'a hicret veya firar etmiş ve Hükümet-i Mezkûrece memleketlerini terk ve hicret etmiş olan Müslümanların emlakinde yerleştirilmiş olan Rumlar'dan bir kısmı evvelce münferiden ve ahiren kafilе halinde hududa sevk edilmekte ve bunlara Fransız ve İngiliz kumandanlarınca vesika verilmekte olduğu, Edirne Vilayetinden evvelce giden Rumların avdeti mükerrer olduğundan bahisle muhacir yerleştirilmiş olan Rum köylerinin tahliyesi Çatalca Rum metropolitid vekilinin talebi.."

Yine aynı raporda ifade edildiğine göre esasında "Yunanistan'a firar ve hicret edenlerin emvaline muhacir ikame ve iskânı Balkan Harbi esnasında ve ondan sonra maruz kıldıkları mezalime tab-ı avâr (fesat kuvvet) mukavemet olamıyarak ihtiyari hicret etmiş olan muhacirin ol babda münakid-i muahede mucibince emniyet ve mahfuz olması lazım gelen hukuk-u tarifiyelerinin ihlal edilerek terk eyledikleri emval ve araziye Rum muhacirlerinin yerleştirilmesinden münbeis olup bu suretle her iki taraf halkının emlak ve arazisinin mübadeleye tabi olması esasınca telkin ve ihzar maksadı istihdaf edilmiş ve filhakika bir müddet sonra bu esas kabul olunarak Atina Sefiri, Sabıkı Muhtar Bey Efendinin riyasetleri altında muhtelif bir komisyon teşkil edilmişti." Ancak "Harb-i Umuminin zuhuru devamı bittabi bu babdaki muamelatın intacına (sonuçlandırılma) mahal ve imkan bırakmadığı gibi Yunan Hükümet-i Hazırasının evvelce takarrur

³⁹ Tefvik Bıyıkhoğlu *a.g.e.*, C. 1. s. 145-152.

⁴⁰ Tefvik Bıyıkhoğlu *a.g.e.*, C. 1 s. 200.

(kararlaşma) ettirilmiş olan bu mübadele muamelesi hakkındaki nokta-i nazarı zalâm-ı meçhuliyet (meçhul karanlık) içinde kalmıştır” denerek bilahare “Hükümet-i Mezkurece mübadele esasatının halen mevki-i tatbika vaz’ından nukul (cayma) ettiklerini ima ve ifhamdan (anlatma) ziyade son zamanlarda şayi olduğu üzere Trakya Kıt’asında Rum nüfusun teksir ve teksifi gibi bir gaye takib edildiğini işrab (bir maksadı) eylemektedir. “Şeklinde Yunanistan’ın hedef ve gayesi ifade edilmektedir”⁴¹.

Bilahare raporda “Osmanlı Hükümetiyle Yunanistan arasındaki harbden sonra iki devlet arasında kararlaştırmış olan esaslar ve kararlar hükümlerinin muhafazası ve yürürlükte olması aşikâr olmakla beraber halen Osmanlı tâbiyetini kazanmış ve geçen harpde gayr-i resmi tarzda olsa bile düşmanlarla teşrik-i mesai ve bilfiil harbe dahil olarak Osmanlı askerine karşı silah kullanmış bulunan adı geçen ahalinin (Rumlar) -velevki içlerinde bir kısmı iştirak etmiş bulunsun- tekrar avdedlerinde aynı suretle hicret etmiş bulunan ve bunların avdetiyle açıkta kalacak olan muhacirlerin miktarlarının tayini meselesi artmaktadır. Hakikatten geçen beş harp senesinde cereyan eden vakalar ve hadiseler evvel ve ahir elde vesikalar ve haberleşmelere nazaran Yunanistan Hükümetince eskiden Selanik’de Yunan Hükümeti namına konan ve son durum üzerine adı geçen hükümetçe de yürürlükte kalması kabul edilmiş bir kanuna uygun olarak yeni arazideki müslüman emlak ve arazisine tamamen el konulduktan başka 1313 (1898) senesi Yunan harbine müteakip Yunanistan uhdesinde baki olunan Tesalya Kıt’asında bile Yunan zümresi tâbiyetini taşıyan ve halen emlaki başında bulunan müslümanlara ait araziye dahi mübadele ve hükümet gelirleri namına vergilerin tahsil edildiği tahakkuk etmiştir” şeklinde durum değerlendirilmesi yapıldıktan sonra yine “halen Devlet-i Aliye memleketleri dahilinde mevcudiyetlerini sürdürebilmiş dört yüz küsur bin muhacirden bir çoğu memleketlerinde binlerce lira emlak ve arazi veya gelirlerinden mahrum bir halde ve pek sefil bir vaziyette yaşamaktadırlar. Binaenaleyh bu kabil Rum’ların avdeti ve (müslüman muhacirler) iskan edildikleri terk edilmiş mülklerden ihraçları halinde ortaya çıkacak vaziyetin vehamet ve ehemmiyeti serbestçe arz ve izah bulmakla adı geçen hükümetçe eskiden kabul edilmiş olan mübadele esaslarının halen yürürlükte olması kabul olamadığı taktirde hiç olmazsa bu halkın memleketlerindeki emlak ve arazisinde istifade ve arzu edenlerin avdet eyleyebilmeleri vesilelerinin sağlanması zarureti idariye ve siyasettedir.” Dendikten sonra “ahvalin hakikati ve muamelenin cereyanı, haberi olduk-

⁴¹ B.A.B.E.O. Umumi No: 345376 bkz. ek: 1.

ları takdirde İtilaf Hükümeti Mümessillerince mümkün el husül bir çare-i telif huzura getirme kabil olabileceğinden bu hususta lazım gelen halin ifasını ve avdet etmekte olan adı geçen ahali hakkında (Rumların) şimdiden tasarlanması lazım gelen tedbirlerin tayini” istenip aynı zamanda Osmanlı Hükümetinin takip etmesi gereken politikası Sadarete teklif edilmektedir⁴².

Yine Dahiliye Nezaretince 2 Mart 1919 da Sadarete sunulan 4 kanunisanı 1919 tarihli tezkereye zeyl olarak gönderilen bir tezkere ile, Midilli ve civarındaki Adalardan firari Rumların Osmanlı topraklarına geceleri ve gizlice sokulmakta oldukları” Balkan Harbini müteakip Yunanistan’a firar eden ve muhacirin-i islamiye ile mübadelesi tekrar eden Rumların peyderpey ve ezcümle Midilli ve etrafındaki adalardan her tarafı açık olan Karesi Sevahiline (Balıkesir sahilleri) leylene (gece) ve hafıyyen (gizli) dahil olmakta oldukları” şeklinde ortaya konarak bilahare aynı tezkerede “Mevzubahis firarilerin bu suretle memalik-i Osmaniye’ye sevk ve ithal edilmeleri muhacirin-i islamiye ile hal-i işbaide bulunan Aydın ve Karesi havalisinde gerek siyaseten gerek idareten bir çok mehazir ve müşkülât hudusuna sebebiyet verebileceği gibi Devleteyn beyninde esas itibarıyla kabul ve müzakerat-ı ibtidaiyesine sunû edilen mübadele keyfiyetini dahi hükümden iskat ederek her nevi emval ve emlakten mahrumen vatan-ı asliyelerinden tard ve tebsîd edilen marularz muhacirin-i islamiyenin de iza-ı (kaybetme) hukukunu intac edeceğinden mehâzir-i melhuzenin (olabilecek engeller) tahakkukuna meydan kalmamak üzere mevzubahis Midilli ve emsali adalardaki firari Rumların memalik-i Osmaniye’ye gönderilmemeleri zımında Nezaret-i Celileri tarafından alâkadar Heyet-i İtilafiye nezdinde Teşebbüsat-i siyasiyeye tevsil edilmesi” şeklinde durum değerlendirilmesi yapılp tedbir alınması istenmekteydi⁴³.

Bilahâre 2 Nisan 1919 da Dahiliye Nezareti, Sadarete yine 2 Mart tarihli tezkeresine ek olarak gönderdiği tezkerede, daha önceki tezkerelere atıf yapılp Rumların Anadoluya sokulmalarındaki gaye ve tehlikelerine işaret ederek “akd-i mütarekeden beri hiçbir kayda tabi olmaksızın suret-i tedriciye ve daima da memalik-i Osmaniye’ye dahil olmakta bulunan firari Rumların miktarı eylevm mühim bir yeküne baliğ olmuş ve bunların bu vecihle vürudları siyasi ve idari bir çok müşkülât ve muhacir tevlidine mahsus olması kaviyyen muhtemel olmağla salıf-ularz tezkere-lerde münderic mütalaat ve esasat nazar-ı dikkate alınarak bu mesele hak-

⁴² B.A.B.E.O. Umumi No: Aynı belge.

⁴³ B.A.B.E.O. Umumi No: 345376 bkz. Ek: 2.

kinda Meclis-i Hass-ı Vükelaca acilen bir karar ittihaz ve tebliğine" şeklinde talepte bulunmuştur⁴⁴.

Diğer taraftan ilgili bölgelerde zabıta tedbirleri de alınmaya çalışılmaktaydı. Nitekim Birinci Dünya Harbinde Anadolu'dan firar eden Rumlardan tekrar Anadolu'ya gelmeğe çalışanların geldikleri yerlere iadesi 17.K.K. 1-3-35 (1-3-1919) tarihli şifre ile 57. Alaydan istemiş bunun üzerine firari ve şerir Rumların karaya ayak basmaması için sahilde muhafaza tertibatı alınmıştı⁴⁵. Ancak bu tedbirler yetersiz kalmaktaydı. Çünkü elde yeteri kadar kuvvet yoktu. Nitekim bu sebeple de ilgili makamlar jandarma ve polislin askerle takviyesini istemektedirler⁴⁶.

İlgili bölgelerde alınan tedbirlerin yetersizliği, İzmir Valisi Nurettin Paşa'nın 7 ve 8 Mart 1919 da Harbiye nezaretine sunduğu raporlarından da anlaşılmaktadır. Nitekim raporlarda İpe Ruhi namındaki Yunan vapuruyla 25 Yunan askeriyle Yunan Ordusunda hizmet etmiş yerli Rumlardan 150 kişinin muhtelif kıyafetlerle İzmir'e getirildikleri, yine bir başka vapurla 250 kişinin daha getirildiği, bunların Yunanistan'da Asyay-ı Suğrağdaki Yunan emellerine hizmet etmek ve Türklere karşı icray-ı husumet eylemek üzere tahlif (yemin ettirilme) edilmiş olduklarının istihbar edilmiş olduğu, yine Filistin cephesinde esir düşen Rum askerlerinin İngilizler tarafından Yunanistan'a verildiği Yunanlıların da bunları sivil elbise giydirerek Anadolu'ya getirdiği, İpe Ruhi vapurundan başka iki Yunan vapuruyla daha İzmir Limanına Yunan Salib-i Ahmer Cemiyetinin eşyasını getirdiği ki bunlar silah ve cephane olduğu anlaşılmıştır. Bunların gümrüğe tabi tutulmadığı, İzmir'e gelen Girit sergerdelerinden Makarakis'in komite ile iştigal etmekten maada Yunan amaline (emellerine) maniad ve telakki ettikleri Girit islamlarını dahi İzmir ve havalisinden uzaklaştırılmasına ve Girit'e iadelerine çalışmakta bulunduğu, şimdiye kadar 250 Ayvalık'lı Rum muhacirin Midilliden Ayvalık'a gelmiş olduğu ve bunlara Ayvalık'taki İngiliz zabıtının iltimas etmekte olduğu, bunların Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasında tezekkiri ve taktırir etmiş olan ve bir protokole tabi olarak mübadele edilmiş olanlar olduğu, pasaport kanunu hükümlerine aykırı olarak memlekete gelenlerin hodbehod hududlardan girmelerine meydan verilmemesi için ilgililer nezdinde faaliyete geçilmesi ve acil tedbirlerin alınması ifade edilerek, belirtilmekteydi. Vali Nurettin Paşa ayrıca raporlarda gerekli bazı girişimlerde bulunduğunu fakat etkili

⁴⁴ B.A.B.E.O. aynı numaradaki belge: bkz. Ek: 3.

⁴⁵ M. Şefik Aker a.g.e., C. 1 s. 15.

⁴⁶ H.T.V.D. (Harb Tarihi Vesikaları Dergisi) Sayı 42 Vesika 995.

olmadığını belirterek, bu durumun durdurulması için fevkalade komiserlikler nezdinde teşebbüse geçilmesini merkezi hükümetten istemekteydi⁴⁷.

Bunun üzerine Harbiye Nezareti 11 Mart 1919 da Dahiliye'ye bir tezkerre ile durumu, "İzmir'e Yunanistan'dan eli ayağı tutan Rumların mütemadiyen gelmekte oldukları, Balkan Muharebesinden sonra Osmanlı ve Yunan Hükümetleri arasında münekkid (akd olunan) muahede ile mübadele edilen Rum ahalinin tekrar müskit (terk edilen) avdet etmekte oldukları, hıristiyan esirlerin memleketlerine saliverilmesi istenmekte olduğu, Yunanlı Makarakis'in teşkilat kurduğu "şeklinde aktardıktan sonra, "bu dört mesele hakkında şehirdeki itilaf mümessilleri nezdinde acilen yapılan teşebbüsat bir an evvel neticelendirilmezse Girit faciasının İzmir havalisinde tekrar vuku bulma arifesinde bulunulduğu"nu belirtti⁴⁸.

Ancak bu yazışmalar ve tedbir alma girişimleri vuku bulurken diğer taraftan Yunanlıların Anadolu'ya firari Rumları sokmaları devam etmekteydi. Nitekim 17/3/335 (1919) tarihli istihbarat raporu ile 18 Mart 335 tarihli Karesi Mutasarrıflığı'nın bir tezkeresi bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. Yine 14 Kanun-i evvel 335 de Edirne Vilayeti'nden alınan raporda da Yunanlılar'ın Batı Trakya'ya külliyetli miktarda muhacir getirip yerleştirdikleri beyan edilmektedir⁴⁹.

Dahiliye Nazırı, bu raporların yanı sıra İzmir Valiliği'nden aldığı malûmat üzerine 19 Mart 335 de Sadaret'e bir rapor sunarak "Balkan Harbini müteakip Yunanistan'a hicret ve firar eden Rumların emval ve emlakine muhacirin-i müsliime yerleştirilmiş ve bilahere mübadele-i emval ve emlak esası beyneldevleteyn takarrur etmiş ise de, Harb-i Umumi'nin infilakı üzerine esasat-ı mezkûre kati bir mukaveleye rabt edilemeyerek âli-i hale bırakılmış, fakat vaziyet-i ahire üzerine Yunanistan'daki ahali-i islamiye-

⁴⁷ B.A.B.E.O. Umumi No: 345376 bkz. Ek: 4 ve 5.

⁴⁸ B.A.B.E.O. Umumi No: 345376 bkz. Ek: 6.

⁴⁹ B.A.B.E.O. Umumi No: 345376 bkz. Ek: 7.

Bir başka 17/3/35 tarihli raporda "Yunan vapurlarıyla kısm-ı azami yerli Rumlardan olmak üzere Yunan Ordusunda hizmetle terhis edilmiş olan Yunanlılar'ın suver-i muhtelif ve muhtelif kıyafetlerle İzmir'e geldikleri ve bunların Yunanistan'da Asyay-i Suğra'daki Yunan ahaline hizmet etmek ve Türklere karşı icray-ı husumet eylemek üzere tahlif edilmiş oldukları" şeklinde durum beyan edilmektedir. H.T.V.D. sayı 43 vesika 1022.

Yine 19 Mart 335 tarihli bir başka raporda "Yunanistan'ın muhtelif muntıkalarına ve Midilli Adası'na firar eden Ayvalıklılar peyderpey döndükleri ve aralarında sabıkahlarla fesad çıkarmak için gelenlerin bulunduğu 17 Mart 335 günü Yunanistan'dan gelen bir vapurla 150 kadar muhacir getirilacağı ve bunları İngiliz Mümessili Atkinson'un koruduğu" belirtilmektedir. B.A.B.E.O. Umumi No: 345376 ek: 7.

nin hukuk-u tasrifiyesi ziyae uğramasına mukabil Memalik-i Osmaniye'deki Rum anasını takviye etmek maksadıyla fevc fevc Rum muhacirleri avdete iptidar eylemiş olup bu ise Rum emval ve emlakine yerleştirilmiş olan salıfuzzıkr islamların ihracına ve ba netice envai müşkilata mâlûmâl bir vaziyet tahaddüsüne sebebiyet vereceğinden maada esasen bazı havallide ve bilhassa İzmir ve havalisinde Yunan tesvilatı ve propagandası yüzünden vukua gelen mahalli asayiş-i halatın bir şekli vahime iktisab etmesine mehcir olması ihtimalatını tevliid edebileceğinden" şeklinde durumu açıklayarak nasıl hareket edilmesi gerektiğini de "...Düvel-i Mutelif-e Mümessillerinin nazar-ı dikkatlerinin celbiyle kat'i bir suret-i tesviye ve zıkr olunan Giritli sergerde ile diğer propagandacıların da tesvilata (aldatmalar) imkan bulamamaları esbabının (vasıtalar) istikmaline (bitirme)" şeklinde ifade etmektedir⁵⁰.

Bütün bu hareketlerin esas gayelerinden biri de etrafa dehşet saçarak Türklerin öteye beriye dağılmasını sağlamak, onları sindirmek, aynı zamanda asayişsizliğin ortadan kaldırılmasının bu bölgelerin müstakil idare şeklinde Yunanistan'a rabt ve ilhakı ile mümkün olacağı imajını ortaya koymaktı⁵¹.

Diğer taraftan I. Dünya Savaşı'ndan önce İzmir Metropolitliği yapmış aynı zamanda Makedonya'da da faaliyet göstermiş olan Hrisostomas şimdi tekrar İzmir'e gönderilmişti. Hrisostomas, burada Yunan Hükümeti desteğinde İzmir, Aydın, Manisa ve Balıkesir bölgelerindeki yerleşim birimlerinde asayiş bozmak ve isyanlar hazırlamak için faaliyete geçti. Böylece İzmir işgaline zemin hazırlanmaktaydı⁵².

Esasında yukarıda da belirttiğimiz gibi firari Rumların bu şekilde Anadolu ve Trakya'ya sokulmalarına İngiliz ve Fransızlar muavenet etmekteydi. Nitekim Dahiliye Nezareti'nin 5 Nisan 335 de Sadaret'e sunduğu mühim ve müstacel ibareli raporunda bu durum açıkça görülmektedir. Ayrıca raporda bu halde ortaya çıkacak vahim durum "Rumların böylece avdetleri tevali edildiği surette birkaç seneden beri peyday-ı istikrar ederek refah halleri temin edilmiş bulunan muhacirin-i islamiyenin açıkta kalarak yeneden düçar-ı sefalet olacakları gibi iş bu Rumların altmışbin nüfusu müteceviz olmalarına binaen vilayetin Rum nüfus üzerinde icray-ı tesir edeceği derkar bulunduğu ve Yunan zabıtının şu suretle işe müdahalesi bu babda makasid-ı mahsusa takib edildiğini işrab eylediği.." şeklinde

⁵⁰ B.A.B.E.O. Umumi No: 345376 bkz. ek: 8.

⁵¹ B.A.B.E.O. Umumi No: 347328; Tayyib Gökbilgin; a.g.e., C. 1 s. 59-60.

⁵² Celâl Bayar; a.g.e., C. 4 s. 1638-1639.

tesbit edildikten sonra firari Rumların kabul edilmemeleri hakkında icab eden tedbirlerin alınarak bildirilmesi istenmekteydi⁵³.

Bilahare mesele Meclis-i Vükelada görüşülerek 12 Nisan 1919 da silah, cephane ve üniforma memlekete sokulmasını men, Osmanlı Tebasından olmayan sivil yabancıların seyahat maksadıyla memlekete gelmeleri halinde haklarında bazı kayıt ve şartların tatbiki, Balkan Muharebesinden sonra Yunanistan ve Bulgaristan Hükümetleriyle akd edilen anlaşmalar gereğince mübadele olunan ahalinin memlekete avdetlerinin men'i tedbirleri alındı⁵⁴. Ancak Mütareke ortamı içinde bu tedbirlerin ne derece uygulanabildiği şüphelidir.

İzmir İşgalinden Sonra Meydana Gelen Gelişmeler

İzmir işgalinden sonra da Analodu'da Rum nüfusunu çoğaltma girişimleri artarak devam etti. Nitekim özellikle Ayvalık ve Çanakkale taraflarına çeşitli yollarla Rumlar sokulmağa çalışıldı. Yine bu gelişmelerle ilgili bölgelerde bulunan İngiliz Komiserleri muavenet etmekteydi. Nitekim Çanakkale Mutasarrıfının 22 Mayıs 1919 da Dahiliye Nezaretine sunduğu raporda; Mondros'tan, Bozcaada'dan, Nemlos'dan ve Yunanistan'ın diğer taraflarından Rumların Çanakkale Sahillerine geldiği ve bunların Çanakkale'de görevli İngiliz temsilcisi Mösyö Vetibol'un yardımcı olduğu belirtilmekteydi⁵⁵. Yine Bahriye Nezareti, 26 Mayıs 1919 da Balkan Harbinden sonra ve Harb-i Umumiden evvel Limni ve Bozcaada'ya gitmiş olan Rumların deniz yoluyla kontrol ve muhafazadan mahrum olan Çanakkale sahillerine çıkmakta olduklarını ve bunların bazı yerlerde nüfus ekseriyeti temin gayesiyle daha çok olarak gelmelerinin muhakkak olduğunu bildiriyordu⁵⁶.

Bu durumda Hükümet, bir kez daha 1 Haziran 1919 da Balkan Muharebesinden sonra Yunanistan ve Bulgaristan Hükümetleriyle münekkid muahedat mucibince, mübadele edilen efrad-ı ahalinin Memalik-i Osmaniye'ye avdetlerinin men'i ve Yunanistan ve Bulgaristan ahdisinden berayı siyaset gelecekler hakkında tevhidat-ı icra zımında Makdema Harbiye Nezaretince tanzim ve Meclis-i Mezkûrece tasdik talimatname bu babda lazım-ül ittihaz tedabir-i inzibat-kâriyeyi muhtevi olmasına ve salıfuzzıkr eşhasın Yunan Hükümetince mücerred bazı mevakide ekseriyet-i nüfusu

⁵³ B.A.B.E.O. Umumi No: 345376 bkz. Ek: 9.

⁵⁴ Tayyib Gökbilgin a.g.e., C. 1 s. 60-62.

⁵⁵ B.A.B.E.O. Umumi No: 343317.

⁵⁶ Tayyib Gökbilgin; "Meclis-i Vühela Mazbatalarına Göre 1919 Senesinde Ecnebi İşgalleri ve Talepleri Karşısında İstanbul Hükümetleri" 5. Türk Tarih Kongresi s. 714-715.

teminen sevk edilmekte oldukları derkar ettiğine binaen eşhas-ı merkumenin Memalik-i Osmaniye'ye men'i duhulleri..." kararı aldı ve gereken yapılp bölgelerde tedbirlerin alınması için Harbiye-Hariciye ve Dahiliye Nezaretleri ile ilgili vilayetlere bildirildi⁵⁷.

Ayrıca özellikle İzmir işgalinden sonra Rumların taşkınlıkları gittikçe arttı. İstanbul Rumlarında da taşkınlık eserleri görülmeğe başladı. Nitekim bir müddetten beri sokaklarda Rum çocuklarının Türk çocuklarını taşa tutmak, tezyif ve tahkir etmek gibi çirkin hareketler görülmeğe başlanmıştı ki bunları Patrikhane düzenlemekteydi. Bu sebeple Hükümet, "Patrikhaneye suret-i münhasabede vesaya ifa ettirilmesi" kararını aldı⁵⁸.

Bunun yanında Rumlar bu sıralarda Ayasofya civarında bir çok arsa ve ebniyeyi fahiş fiyatlar teklif ve sahiplerini itma ve ikna etmek suretiyle ele geçirmek istedikleri de görülmekteydi. Bunun üzerine Vükela Meclisi 28 Mayıs 1919 daki toplantısında bu gibi hallerde fera muamelesine meydan verilmemesini, elden çıkarılmak istenilen mahallerin Evkaf Nezaretince bedelleri tesfiye edilmek suretiyle alınması cihetine gidilmesi.." kararını verdi⁵⁹.

Diğer taraftan bu sırada Marmara Sahillerinden Yunan silah kaçakçılığı da başlamıştı. Bu şekilde aşağıda anlatılacağı gibi Anadolu'da oluşturulan Rum çetelerine silah temin edilmeğe çalışılmaktaydı⁶⁰.

Yine İzmir'in işgalinden sonra Rum çeteleri ve Yunan ordusunun taziykleriyle işgal edilen bölgelerden müslümanlar göçe zorlandı. Bu şekilde çok sayıda Türk nüfusu yerlerinden ve yurtlarından oldu ki bunlar hicret ettikleri bölgelerde sefalet içinde kalmışlardır. Aydın Livasının Yunan işgaline girmesi de bu muhacereti arttırmış ve işgalci Yunanlıların

⁵⁷ B.A.B.E.O. Umumi No: 343317; İzmir bölgesine Rum nüfusu sevki H.T.V.D. sayı 21 Vesika 540. Polis Müdüriyet-i Umumi raporunda "Yunan Hükümeti Patrikhane ve İzmir, Kuşadası, Eşme, ve Manisa Metropolitleri ile İzmir Yunan Valisi İstirikyadis vasıtasıyla Batı Anadolu'da Rum nüfusu ekseriyeti temin etmek gayesiyle Balkan Muharebesini müteakip mübadele edilmiş Rumlar ile askerlikten firar etmiş Rumları ve fazla olarak işin müstaceliline binaen bir müddet-i kalile zarfında muhtar bir ekseriyet temin üzere eski Yunanistan'dan arazi ve çiftlik verileceği vaadiyle ve ayrıca Harb-i Umumi dolayısıyla Osmanlı ordusunda vazife-i askeriyesini ifa etmemek üzere firar etmiş Rumları Anadolu'ya naklettirip arazi-i meşguleden namus ve canlarını kurtarmak üzere varını yoğunu terk ederek firar etmiş müslüman ahalinin hane ve çiftliklerinde yerleştirilmekte" olduğu bildirilmektedir ki bu durumu Dahiliye tedbir alınmak üzere 26. Teşrin-i sani 335 de sadarete yazmıştır; B.A.B.E.O. Umumi No: 345376.

⁵⁸ Tayyib Gökbilgin; a.g.m., aynı yer.

⁵⁹ Tayyib Gökbilgin; a.g.m., aynı yer.

⁶⁰ H.T.V.D. sayı 1 Vesika 23.

tutumları sebebiyle Muhacir Türklerin köylerine dönmeleri imkansız hale gelmişti⁶¹.

Patrikhane Ve Ona Bağlı Metropolid'lerin Desteginde Anadolu'da Gelişen Rum Faaliyetleri

Mondros Mütarekesinden sonra Rum Patrikhanesi de İstanbul'un Yunanistan'a ilhaki veya hiç olmazsa beynelmilel idareye kavuşturulması yönünde faaliyete geçmişti. Nitekim, İstanbul'da (elden) çoğunluğu meydana getirmek için yukarıda değindiğimiz faaliyetlerinin yanısıra, İngilizlerden bekledikleri ilham ve direktiflere dayanarak Türklerin meskun olduğu mahallerde onları göçe zorlamak için sık sık yangınlar çıkarmağa karar vermişler ve uygulamaya koymuşlardı. Diğer taraftan İstanbul yöresindeki köylerde Rum çete örgütleri vasıtasıyla Müslüman Türk köylerine baskınlar düzenlemeğe ve insanlık dışı baskılar uygulamaya başladılar. Bu çeteler İstanbul'un Boğaziçi Anadolu kıyılarından başlayarak Şile, İzmit, Mudanya yöresine kadar uzanmaktaydı ve burada yaşayan Türkleri insanlık dışı baskılarla göç etmeğe zorlamaktaydılar⁶².

Patrikhanenin teşvikiyle Anadolu'da işte bu ve bunun gibi diğer faaliyetlerini yürütmek üzere, 1814 de kurulmuş olup Bizans'ı yeniden ihya etmek doğrultusunda faaliyet gösteren Etnik-i Eteryaya ki 1821-1919 seneleri arasında İstanbul Patrikhanesi bu derneğin merkezi olmuştur. Şimdi bu derneğin yanı sıra merkezi İstanbul Rum Patrikhanesi'nde şubeleri Anadolu'da bulunmak üzere Mavri Mira Cemiyeti, Rum İzci Derneği⁶³ Rum Kızılhaç Derneği ve Pontus Derneği kuruldu⁶⁴.

Yine Rumlar'ın siyasi faaliyetini idare etmek için Küçük Asya Cemiyeti adlı gizli bir teşkilat kurulmuştu ki, cemiyet Aydın Vilayeti'nin Yuna-

⁶¹ B.A.B.E.O. Umumi No: 345376 da Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın mütalaatı. bkz. Ek: 10.

⁶² Hüsamettin Ertürk; *Milli Mücadelede Teşkilat-ı Mahsusa Faaliyetleri*, Askeri Tarih Stratejik Etüt Dairesi Başkanlığı İdaresi (A.T.A.S.E.) A/II/218 D. 449/A ve Kitaplığı (transkripsiyon Metin) s. 129-130 ve 169; *H.T.V.D. sayı II Vesika 256*.

⁶³ Yunanlılar İstanbul'daki Rumlardan İzci Teşkilatı adı altında bir kadro vücuda getirerek İstanbul civarındaki kuvvetlerini bununla takviye etme çalışmaları yapmaktaydılar ki 11 Ekim 1919 da Meclis-i Vükela bu meseleyi görüşmüş ve Yunan kıtalarının İstanbul ve Edirne Vilayetlerinden ihracı meselelerini araştırmıştır. Tayyib Gökbilgin; *a.g.m.* s. 719.

⁶⁴ Hüsamettin Ertürk; *a.g.e.*, s. 70.

Etnik-i Eteryaya Cemiyeti 1814 de Odesa'da kurulmuştur. Cemiyetin kurucuları Batnoz Adalı Manuel Eksanto Nardeli Nikola İskafa, Yanyalı Atnas Çakalof namında üç kişi idi Bizans'ı yeniden ihya etmek olan bu cemiyetin 1821-1919 arasında 98 sene müddetle İstanbul Patrikhanesi merkezi olmuştur. Yine 1919 da İstanbul'da bu cemiyetin yanı sıra Patrikhanenin delaleti ile Mavri Mira teşekkül ettirildi. Salahattin Salıxık; *a.g.e.*, s. 143 v.d.

nistan'a ilhakını bir olup bitti haline getirmek gayesiyle, ihtilal çıkararak Hükümet daireleriyle resmi müesseseleri işgal ve Türkleri öldürmeyi tasarlıyorlardı. Nitekim İzmir'in işgalinden önce 20 Ocak 1919 da Anfitriti adlı hastane gemisi İzmir'e gelmişti ve Şehirde üç dispanser açılmıştı. 17 Şubat 1919'da da Ayvalık'a gelen bir Yunan torpidosu buraya bir kızılhaç heyeti ile bir miktar Yunan askeri çıkarmıştı. Bilahare İzmir'de ve Ayvalıkta açılan Yunan Kızılhaç Hastaneleri birer teşkilat merkezi haline sokuldu. Buralara ilaç yerine sandıklarla silah, bomba, cephan ve askeri elbise getirilmekte idi. Doktor adı altında İzmir'e gelen personelin sayısı kırkı aşmıştı. Bunların çoğunun subay olduğu anlaşılıyordu. Bunlar teşkilata alınarak silahlı Yunan kuvvetleri teşkiline çalışılmaktaydı. Ayrıca Rum okullarında da İzcî Teşkilatı kurulmuştu. Bu arada Yunanistan'dan ve Adalardan yukarıda belirttiğimiz gibi gelen Yunanlılar teşkilata girecek çeteler halinde çapul ve soygunculuk yapmağa başlamışlardı. Bu faaliyetleri İzmir ve bölgedeki varlıklı yerli Rumlar da her şekilde desteklemekte ve basın yoluyla da Türkler aleyhinde propagandalar yapmaktaydılar⁶⁵.

Esasen bu sırada Mondros Mütarekesi'ni Anadolu'nun taksimi için eşi bulunmaz fırsat olarak gören Fener Rum Patrikhanesi, uzun süreden beri Yunan kilisesi haline gelmiş, bir taraftan da bağımsız bir devlet gibi hareket etmeğe başlamıştı. Nitekim Temmuz 1919 da Patrikhane kapısına çift kartallı Bizans ve Yunan bayrakları çekildi. Kasım 1919 da Batı Kiliseleriyle temasa geçilerek onların desteğini sağlama girişimlerine başlandı. Rum okullarında Türkçe dersleri kaldırıldı. İtilaf Devletleri ve Yunan Donanmasının karşılanması için okullar tatil edildi. İstanbul'daki Yunan Ataşemiliteri de işgal kuvvetleri komutanlarıyla Patkikhane arasında irtibat subayı görevini yapıyordu. Patrikhane Yunan Konsolosuyla daimi işbirliği içindeydi ki Konsolos İstanbul Rumlarının devlete vergi vermemeleri için sahte Yunan pasaportları düzenlemeğe başlamıştı. Patrikhanenin en büyük destekçisi Venizelos tarafından askeri müşavir olarak Albay Konamakis, Siyasi Müşavir olarak Konalupolos atanmıştı⁶⁶.

⁶⁵ *Türk İstiklal Harbi (T.İ.H.)* C. 1 Genel Kurmay Yayını Ankara 1962 s. 133-134. Sadarete sunulan bir istihbarat raporunda da "Venizelos'un Yunanistan'ın yedi, sekiz sene zarfında sekiz on misli kadar büyütürken yedi milyonluk bir Yunan Devleti meydana getirdiği, Venizelos'un şimdiki hedefi ise kendisince (Yunanlılığın büyük istikbal Osmanlı Hükümeti'nin mahv ve inkırazına vabestedir) nazariyesiyle hareket ederek vaktiyle Girit de uygulanan şiddet, tahrib ve imha politikalarının aynının İzmir ve Batı Anadolu'da uygulama safhasına konulduğu" beyan edilerek ilgililer uyarılmaktadır. *B.A.B.E.O. Umumi No: 345376*.

⁶⁶ Ferhat Başdoğan; "*Fener Patrikhanesi Tarihi Gelişimi Ve Siyasi Faaliyetleri*" Güncel Konular A.T.A.S.E. Yayını Ağustos 1987 sayı 8 s. 188.

Bu sırada Karadeniz Bölgesinde Pontus Cumhuriyeti oluşturma faaliyetleri de sürdürülmekteydi. Buna mukabil Venizelos'un Batı Anadolu ile ilgili planları ne kadar hudutsuzca ise politikası gereği Ermenilere karşı lütufkarlığı da o derece barizdi. Venizelos "denize çıkış" temini için Trabzon Vilayetini Ermenilere bırakacağını söylüyordu⁶⁷. Nitekim Ermeniler de Ermeni Patriki Zaven Efendi önderliğinde Mavri Mira Cemiyetiyle hem fikir olarak faaliyet göstermekteydiler ki, bunlar Rum Patrikhanesinde düzenlenen Türk aleyhtarı toplantılara katılarak onlarla tam bir işbirliği yapıyorlardı⁶⁸. Ancak, buna rağmen Trabzon Vilayeti Rumları ve bilhassa Metropolit Chrysanthos Venizelos'un bu tutumuyla asla mutabık değillerdi. Bunlar Trabzon İmparatorluğu hatırası ile bir Pontus Cumhuriyeti kurulması için hararetle propagandaya koyulmuşlardı. Bunun için baş şehir Trabzon olmak üzere bir Pontus Hükümeti kurulmasını temin gayesiyle Avrupa merkezlerini ziyaret etmek üzere komiteler teşkil etmişlerdi. Hatta Trabzon Metropolit'i Pontus Cumhuriyetinin temin ve tesisi için Paris'e gidip konferansa katıldı⁶⁹. Ayrıca 4 Mart 1919 da İstanbul'da Pontus Cumhuriyetinin kurulması için çalışmak üzere "Pontus" Gazetesi kuruldu. Yine daha önce belirttiğimiz gibi Trabzon'da Pontus Cemiyeti kuruldu⁷⁰.

Bu gelişmeler Türk ve Rum halkları arasında gerginliğe sebep olmuştu. Bu sırada Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkıp oradan Sivas ve Erzurum'a geçişi sırasında gösterdiği faaliyetler bu gerginliği biraz azaltmıştı. Ancak Papazlar kışkırtmalarına devam ediyorlardı. Nitekim Trabzon, Amasya, Samsun, Sinop, ve Karahisar bölgelerinde Papazların buyruğu altında faaliyetlerini arttıran Rumlar, bölgede Rum nüfusunu çoğaltmak için göçmen getirtiyorlar ve ayaklanma hazırlıkları yapıyorlardı. Ayrıca bütün bu faaliyetleri yürütmek, Türkleri yerlerinden kaçırtmak, böylece Pontus meselesini sürdürmek gayesiyle Patrikhanenin desteğiyle bir çok Rum çetesi oluşturulup faaliyete geçirilmişti⁷¹. Bölgedeki Rum çetelerinin çoğunu kontrol altında bulunduran ve Pontus meselesiyle ilgili başlıca propaganda yürütenlerin başında Samsun'daki Rum Metropolitidi Yermanos geliyordu⁷².

⁶⁷ Gotthard Jaeschke; *a.g.e.*, s. 56.

⁶⁸ M. Kemal Atatürk, *Nutuk*, C. 1 M.E.B. yayını İstanbul 1981 s. 2; D. Kitsikis; *a.g.e.*, s. 341.

⁶⁹ *HT.V.D. sayı II vesika 276-277*.

⁷⁰ Gotthard Jaeschke; *a.g.e.*, s. 57.

⁷¹ *B.A.B.E.O. Umumi No: 343454; Nutuk* C. 1 s. 4; Şevket Süreyya Aydemir; *Tek Adam Mustafa Kemal (1881-1938)*, C. 1 İstanbul 1963 s. 379; Bilal Şimşir; *İngiliz Belgelerinde Atatürk*, C. 1 Ankara 1973 s. 51.

⁷² Salahi R. Sonyel; *a.g.e.*, C. 1 s. 38-39.

Yine bu sırada Mavri Mira Cemiyeti İngilizlerin himayesinde ve Patrikhane'nin desteğiyle Karadeniz Bölgesinde mitingler düzenlemeğe ve daha önce de belirttiğimiz gibi İzci Teşkilatı adıyla Rum gençlerini teşkilatlandırmağa yöneldiler. Ayrıca kıyılara Yunan Donanması'nın çıkarma yapacağı şayiaları yayılmağa başlandı. Bu arada Rum çeteleri bölgede yağma ve Türk köylerini basmağa başladılar⁷³. Bu arada Samsun ve Trabzon'dan sonra Amasya Metropolit'i Karavengelis de yıkıcı ve bölücü faaliyetlere katıldı. Yine bu sırada mütareke hükümlerine dayanarak Rum halkının güvenliğini tehlikeye düştüğünü ileri süren İngilizlerin Samsun ve Merzifon'u işgal etmeleri Pontusculara yeni bir ümit kaynağı oldu⁷⁴.

Patrikhane Desteğinde Rum Muhacir İskanı

Yine yukarıda değindiğimiz gibi hedef olarak seçilen bölgelerde Rum nüfusunu arttırmak için Rum teşkilatları faaliyete geçmişlerdi. Nitekim Rus ihtilali sırasında Rusya'dan Batum'a ve Poti'ye göç eden Rumların Trabzon, Samsun ve civarlarına yerleştirilmeleri girişimlerinde bulundular⁷⁵.

Bu işte de Patrikhane öncülük etmekteydi. Ayrıca Polis Müdürü Umumisi'nin 16 Haziran 1919 tarihli raporuna göre Yunan Hükümeti, Dersaadet'teki (İstanbul) mahalleriyle Patrikhane ve Kordos namı diğer Etnik-i Eterya Cemiyeti vasıtasıyla "Memalik-i Osmaniye'deki Rumları Teslih, asayiş ihlal, çeteler teşkil etmek, Anadolu'da teşkilatta bulunmak üzere vurd eden Amerika ve Avrupa Heyetini işgal ve Rum kesafetini sağlamak "maksadıyla muhacir kaydetmekte ve Anadolu'yla Trakya'ya bir çok kişileri sevk etmekteydi⁷⁶.

Yine Polis Müdüriyet-i Umumiyesinin gayet mahrem ve müstacel kayıtlı 18 Haziran 1919 tarihli istihbarat raporuna göre, teşkilat yapmak üzere İzmir'e gönderilen yüzotuz fedayi Rum muhacirlerini sevk etmek için Galata'da Sinevra Hanı'nın üçüncü ve dördüncü katlarında "Rum Muhacirleri Merkez Komisyonu" zahiri adı altında vazife yapan "Kordos Komitesi"

⁷³ Bu sırada Rumlar Birinci Dünya Harbinde Trabzon'a kadar ilerleyen ve Bolşevik İhtilaliyle geri çekilen Rus Ordularının silahlarını ele geçirmişlerdi. Ayrıca Yunanistan'dan 2500 kadar gönüllü ile silahlar gönderilmiş ve bunlarla çetelerini donatmışlardı. Ferhat Başdoğan; *a.g.m.*, s. 181.

Rumların bu sırada Amasya dahilinde 21, Tokat dahilinde Canik Livası hududunda ve Amasya'nın Ladik kazası doğusunda, Erba kazasında ve kısmen Niksar'da avanesi kuvvetli beş Rum çetesi mevcuttu. *H.T.V.D. Sayı 4 Vesika 64.*

⁷⁴ Ferhat Başdoğan; *a.g.m.*, s. 181; Bilahare bölgedeki İngiliz birliklerinin takviye edildiği: *H.T.V.D. sayı 40 Vesika 954-955.*

⁷⁵ *H.T.V.D. Sayı 12 Vesika 318-319-321,*

⁷⁶ *B.A.B.E.O Umumi No: 343454; Bilâl Şimşir; a.g.e., C. 1 s. 68 bkz. Ek: 11.*

diğer adla "Etnik-i Eterya Cemiyeti" şubesinin faaliyet içinde olduğu ve yine memleket içinde asayiş ihlal etmek maksadıyla Yunanistan'dan gönderilen çetelerle burada kaydedilen şahısları muhtelif mevkilere sevk etmekle meşgul olduğu, ayrıca Karadeniz Sahillerine gönderilmek üzere resmi (Rum İskan Muhacirin Cemiyeti) serlevhalı vesikaları esasta muhacir olanlara vermeyip polis dairesini yanlış yola sevk ederek başka kimselelere vermekte olduğu anlaşılmaktadır. Bu komitenin reisi ise Yunanlı Manol Sozokas adında biri idi ve vilayetlere çektiği telgraflarda Santraliko-koz müstear (takma) ismini kullanmaktaydı⁷⁷.

Ayrıca bu günlerde Kumkapı civarında Rumlar tarafından taşınan ve içinde cephane bulunan bir çok çuvallar da polis tarafından ele geçirilmişti⁷⁸.

Bu faaliyetlerin bir gayesi Rumları silahlandırmak ve çeteler teşkil etmek olduğu gibi diğer bir gayesi de yukarıda belirttiğimiz gibi Anadolu'ya gelecek Amerika ve Avrupa Heyetlerinin Rum nüfusunun kesafetine (çokluk) inandırmaktı⁷⁹.

Bu faaliyetler neticesi ilgili bölgelerde papazların öncülüğünde oluşmuş olan Rum çeteleri gittikçe faaliyetlerini arttırdılar⁸⁰. Bunlar yukarıda belirttiğimiz gibi Türk köylerini basmağa ve fırsat buldukça Türk askerlerini öldürmeğe başladılar. Bunlar aynı zamanda bölgedeki İngiliz ve Amerikan subaylarıyla da sıkı bir ilişki içindeydiler⁸¹.

Bu Rum çetelerine İstanbul'dan İzci Teşkilatları vasıtasıyla silah, üniforma para ve çeşitli malzeme gönderiliyordu. Ayrıca Yunanlı öğretmenlerde gönderilmekteydi⁸². Yine muhacir kıyafetiyle Trabzon'da toplanan

⁷⁷ B.A.B.E.O. Umumi No: 343454; Tayyib Gökbilgin; a.g.e., C. 1 s. 154-155. Ayrıca bkz. Ek 12. Polis tarafından; Patrikhane'ce muhacir olduklarına dair ellerine resmi vesika verilenlerin gerçekte muhacirler olmayıp bunların aslında eşkıya ve asayiş ihlalle görevlendirilen kişiler olduğu kuvvetli bir şekilde tespit edilmişti. B.A.B.E.O. Umumi No: 343454 bkz. Ek. 12.

Polis Müdürü Halil'in 8 Haziran 335 de Mustafa Kemal'e gönderdiği raporda "Samsun'da Andavallıoğlu biraderlerine keşide edilen telgraftaki Santraliko-koz imzası Yunanistan'dan idare olunan Kordos Komitesi'nin Parolasıdır. Bu komite 350 erkek ve 70 kadından mürekkep bir fedai heyetini bugünler de asayiş ihlal için Samsun'a göndereceği ona göre tedbir (tak-yidat) icrası" istenmekteydi.

⁷⁸ Tayyib Gökbilgin; a.g.e., C. 1 aynı yer.

⁷⁹ Tayyib Gökbilgin; a.g.e., C. 1 aynı yer.

⁸⁰ H.T.V.D. sayı 5 vesika 103.

⁸¹ H.T.V.D. sayı 4 vesika 64; sayı (5 vesika 1055).

⁸² H.T.V.D. sayı 5 vesika 109.

bir çok çeteci Rum, Yunan Salib-i Ahmeri (Kızıl Haç) meyânında bulunan oniki Yunan subayı tarafından idare ediliyordu⁸³.

Aynı şekilde bu sırada Yunanlılar, Trakya'yı tamamen ellerine geçirebilmek için aşağıda belirtileceği gibi Yunanistan'da tedbirler alıyor, fırka kumandanlarını bile tayin ediyorlardı. Ayrıca hususi komiteler teşkil ile ihtilalci bir hareket ve faaliyette bulunuyorlardı⁸⁴.

Nitekim Trakya'da demiryolu boyuna yerleşen Yunan Taburunun mevcudu binbeşyüzü bulmuştu. Bu taburdan terhis edilen askerler Rum ahalinin arasına dağılıyorlar bunların yerine de silahlarıyla Yunanistan'dan gelen çok sayıda ikmal erleri tabura katılıyorlardı. Trakya Rumlarını iki teşkilat idare ediyordu. Bunlardan biri olan "Yardım Komitesi" yerlerine dönen Doğu Trakya'lı göçmenlere evlerini tamir, çift hayvanlarını tedarik için uzun vadeli para yardımında bulunuyor, ziraat aletleri veriyordu. Rumların ikinci ve en mühim teşkilatı "Trakya Komitesi" idi. Bu komite de Trakya'nın Yunanistan'a ilhaki için çalışıyordu. Yardım ve Trakya Komiteleri'nin merkezi İstanbul'da idi. Trakya Komitesi açıktan açığa çeteler kurarak Trakya'da asayiş bozmakta, Türkleri mümkün olduğu kadar zarara sokmakta, ürkütmekte, böylece yabancı müdahaleye yol açacak bir durum hazırlamakta idi. Komitenin Trakya'daki en mühim teşkilat merkezleri Gelibolu, Keşan ve Çorlu idi⁸⁵.

Bu arada Yunanlılar yine Amerikan Tetkik Heyetini işgal etmek üzere Trakya'da sun'i bir Rum ekseriyeti temin maksadıyla Trakya kıyılarına Rumları çıkarmak hazırlıkları yapmaktaydılar⁸⁶.

Yunanlılar'ın Trakya'ya yönelik faaliyetleri Polis Müdürü Umumisi Halil Bey'in 18 Haziran 1919 tarihli istihbarat raporunda "Trakya kıtasının işgali için şu günlerde ve yakın bir zamanda Yunan Ordusu'nun sevk edileceği, bunun için Yunanistan'da lazım gelen tedbirlerin alındığı ve sevk edilecek kumandanların tayin edildiği, hareket günü hakkında Venizelos'dan emir beklemekte oldukları, ayrıca Yunan Hükümeti'nce suret-i resmice vazifede Dersaadet ve Umum Memalik-i Osmaniye'de seferberlik ilan edilerek şimdilik resmen dokuz ve yirmi yaşlarında olan iki gurubun as-

⁸³ H.T.V.D. sayı 8 vesika 177.

⁸⁴ Tayyib Gökbilgin; a.g.m., s. 717-718; a.g.e., C. 1 s. 154.

⁸⁵ Tevfik Bıyıklıoğlu; a.g.e., C. 1 s. 201. Nitekim Hayrabolu Jandarma Komutanlığı'nın gizli raporuna göre; Yunan Ordusunda muvazzaf ve Hayrabolu havalisi yerli Rumlardan müteşekkil çetelerin, silahlı köylere geldikleri ve dönüşlerinde silahsız gittikleri, böylece Rumların havalide çete teşkilatını vücuda getirdikleri anlaşılmaktadır. H.T.V.D. sayı 10 vesika 224.

⁸⁶ H.T.V.D. sayı 6 vesika 115.

keri talim yaptırılmak üzere silaha davet ettiği ve bu yaşta olanlar mecburi, bundan yukarısında olanların da ekserisi malum olduğundan.. takibine lüzum görülmeyerek kendilerince hem fikir olduklarına itimat ettikleri şahısların suret-i umumiyede celb ve kıtaatdaki mahalline sevk edilmekte olduğu, içlerinde tabiyet-i Osmaniye'yi haiz-i ulvide henüz şayan-ı itimad olamayan eşhasa karşı dahi şimdilik bir icbar olmayıp yalnız gönüllü kayıt olmak isteyenlerin hüviyetleri kendilerince malum ve masduk olduğu anlaşılabilir kabul ve şüpheli olanların şimdiden celb ve sevkinden Hükümet-i Osmaniye'ce haber alınır ve itilaf mümessillerine şikayet edilir, mülhazasıyla sarf-ı nazar edildiği, silah altına davet edilen gençlerin Yunan subayları tarafından talim ve terbiye edilmekte olduğu, bu davetleri "Patrikhane Merkez Milli Komitesi" tarafından mahrem surette icra edilmekte olduğu" şeklinde tespit edilmektedir⁸⁷.

Yine İstanbul ve Trabzon'a yönelik faaliyetleri ortaya koyan 8-11-1919 tarihli Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya sunulan Mustafa Kemal Paşa'nın aşağıdaki raporu, herşeyi açıkça gözler önüne sermektedir.

"Geçen ay kiliselerin heyet-i idare intihabı yapılmış bir çok Yunani zevat heyet-i idare azalığına intihab edilmiştir.

Rum Patrikhanesi Yunan Sefaretinden aldığı emir üzerine kilise mütevellilerinden başka kırk kişilik bir heyet intihab ettirmiş ve bunlara İstanbul Rum mebusları namına vermiştir. Bu heyetin vazifesi İstanbul meselesi konferansda mevzu olunca propaganda için münasib görülecek eşhasın Paris, İngiltere, İsviçre, Yunanistan'a izamile tahrikat ve teşvikatta bulunmak, umum Rumlar namına İstanbul'un ilhakını talep ve hiç olmazsa beynelmilel idareye nailiyeti hakkında sarf-ı mesaide bulunmak ve Yunanistan'dan gelen evamiri tatbik ve sevk edilen çeteleri icabeden yerlere i'zam velhasıl hukuk-u hakimiyet-i Osmaniye ile gayr-ı kabil-i ahval ve hareketi idare etmektir. Heyet İzmir'e de gönderilecektir.

Yunanlı Miralay Aleksandros Simrafadaki 12 gün evvel buraya gelecek Sefarethanede Yunan hafiye zabıtasının İstanbul teşkilatına memur olmuş ve işe başlamıştır. Vazifesi bitince Atina'ya gidecektir. Bunun bir kaymakam iki mülazım, iki yüzbaşı, muavini vardır. Bu muavinlerden Yüzbaşı Dirikis Kolokilas bu günlerde Zolpli nam Torpido ile Pontus Hükümet-i

⁸⁷ B.A.B.E.O. Umumi No: 343454; Tayyib Gökbilgin; a.g.e., C. 1 s. 154-155; Ayrıca bkz. Ek: 13. Yunanlılar bu sırada Fransızlardan da muavenetiyle Batı Trakya'da büyük faaliyet içine girmişlerdi. bkz. B.A.B.E.O. Umumi No: 345376 30 Teşrin-i sani 35 tarihli Edirne Vilayetinden Dahiliye'ye gönderilen rapor.

Cumhuriyeti'si'nin jandarma teşkilatını tensik etmek üzere Trabzon cihetlerine hareket edecektir."⁸⁸

Bütün bu anlatılan faaliyetlerde görüleceği gibi Patrikhane'nin özellikle Patrik Germanos 5. yerine "Locum Tenens" (vekil kaymakam) seçilen Doratheos Mamelis'in payı büyüktür. Bu papaz aynı zamanda politik alanda, şakileri hazırlamaktan daha etkili rol oynuyordu ve aynı zamanda Mavri Mira Cemiyeti'nin başkanlığını da yapıyordu⁸⁹.

Patrikhane'nin Faaliyetleri Karşısında İstanbul Hükümetlerince Alınan Bazı Tedbirler

Yunanistan'ın Anadolu ve Trakya'ya çeşitli yollarla Rumları sokmağa ve asayiş-i ihlale çalışması karşısında yukarıda da değinildiği gibi Vekiller Meclisinde bazı tedbirlerin alınması görüşüldü. Neticede bu durumun ortadan kaldırılması sükûn ve asayişin teminine hizmet edecek inzibati tedbirlerin alınmasını muvafık olacağını, Balkan Harbin'den sonra mübadele edilenlerin geri dönmelerinin men edilmesini, beray-ı seyahat edecekler hakkında tahkikat icrasını uygun gördü⁹⁰.

Yine bu faaliyetlerin yanı sıra daha önce de belirtildiği gibi Patrikhane'nin yönlendirmesi ve teşviki ile meydana getirilen olaylar, oluşturulan cemiyet ve çeteler ile bu doğrultuda Kumkapı civarında Rumlar tarafından çuvallar içinde nakledilen cephanenin polis tarafından ele geçirilmesi, Osmanlı Hükümeti'ni harekete geçirdi. Hükümet bu durumu Trakya'daki Yunan kuvvetinin mevcudiyeti, buradaki Rumların tertibat ve hazırlıkları, fesadiyelerini genişletmek için cüret etmekte olduklarını tesbit ettiğinden, oradaki Yunan taburlarının kaldırılmasını temin-i asayiş ve teskin-i heyecan ve izahat için taht-ı vucub ve ehemmiyette görerek ve bir de, Rumlar tarafından İstanbul'da vaki mikyasta bir izci teşkilatı yapıla-

⁸⁸ HT.V.D. sayı II vesika 256.

⁸⁹ Bu Papaz'ın faaliyetleri için bkz. Gotthard Jaeschke a.g.e., s. 51-53; 76; 89; 137. Tayyib Gökbilgin; a.g.e., C. 1 s. 60.

⁹⁰ Tayyib Gökbilgin; a.g.m., s. 714.

Meclis-i Vükela'nın konuyla ilgili 15 Kanun-i evvel 335 tarihli bir kararı da şöyledir. "...evvelce de nezaret-i celilerine tebliğ olunduğu vecihle Aydın Vilayetinde Rum anasınının teksir ve teksifi maksadıyla vilayet-i mezkûreye mücavir adalardan ve memalik-i saireden Rum abalının o havaliye nakil ve iskan edilmekte ve eyyam-ı ahirede bu meseleye pek ziyade germi verilmekte olduğundan bu noktayı da mümessilleyn-i İtilafiy'e'nin tekrar celb-i nazar-ı dikkatleriyle men'i ve şimdiye kadar oraya hariçten getirilmiş olanların mevtin-i asliyelerine iadeleri zımında Müşarüüleyhaya tebligat-ı münasebe ifa ve bu hususlar hakkında icra edilecek teşebbüsat-ı netayicinin mesareten inbası" B.A.B.E.O. Umumi No: 345376 bkz. Ek: 14/1 ve 2.

rak küllî efradın muntazaman talim ve ihzar edilmekte bulunduğundan “Yunan Hükümetiyle Patrikhane'nin Memalik-i Osmaniye dahilindeki tertibat ve tehrirat-ı fesadiyeleri” hakkında İtilaf Devletleri mümessillerinin nazarı dikkatleri celb olunarak, zikredilen Yunan taburlarını oradan kaldırılması ve İzci Teşkilatının acilen ilgası için lazım gelen teşebbüslerde bulunulması, ve gerek yukarıda olduğu gibi zikr olunan ahval ve vak'ayı gerek sair hadiseler hakkında” Nezaret-i Müşarülileyha ile bilmüşavere cem edilecek deliller ve vesikalar da mümessileyn-i Müşarülileyhaya tevdi” lüzumunu Hariciye ve Dahiliye nezaretlerine bildirecek tedbir alınmasını istedi⁹¹.

Diğer taraftan İtilaf Devletleriyle birlikte Yunan işgalleri ile yerli Rumların ve Ermenilerin faaliyetleri karşısında özellikle Batı Anadolu'da olmak üzere bir Kuvay-i Milliye hareketi oluşturuldu ve bunlarla mücadeleye başlandı⁹².

SONUÇ

Yunanistan, bağımsızlığından beri Megali İdea diye adlandırılan ve kısaca merkezi İstanbul'da olacak Bizans-Yunan İmparatorluğunu canlandırma olarak tanımlıyabileceğimiz bir politika izlemeğe başlamıştır.

Yunanlılar bu hedeflerine ulaşabilmek için Türk devleti aleyhine her türlü propaganda yoluna başvurmuşlar, aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin en sıkışık zamanında faydalanma politikası izlemişlerdir. Politikalarında hedeflerine ulaşabilmek için de daima Avrupa'da bir büyük devlete dayanmışlardır.

Yine Yunanistan bu politikalarında daima Fener Rum Patrikhanesi ile işbirliği içine girmiş ondan büyük destek sağlamıştır.

İşte bu şekilde faaliyette bulunan Yunanistan, ortaya çıkan her fırsatı değerlendirerek daima Osmanlı Devleti aleyhine genişlemiş ve yeni topraklar elde etmiştir. Nitekim Yunanistan, bağımsızlığından itibaren Balkan Savaşları sonuna kadar topraklarını bir misli büyütebilmiştir.

Birinci Dünya Savaşı sırasında da Yunanistan, özellikle Başbakan Venizelos, Batı Anadolu'yu hatta Trakya ve İstanbul'u Yunanistan'a katmak ve Yunanistan topraklarını bir kere daha bir misli büyütmek hedefine yöneldi ve bu yönde faaliyet göstermeğe başladı. Nitekim Venizelos, İtilaf Devletleri'nin özellikle İngilizlerin, Çanakkale Muharebeleri sırasında cep-

⁹¹ B.A.B.E.O. Umumi No: 343454; 25 Haziran 335 tarihli; bkz. Ek: 15/1-2 ve 3.

⁹² Geniş bilgi için bkz. Adnan Sofuoğlu a.g.e., Sıtkı Aydınel; a.g.e.

he açma karşılığı teklif edilen toprakları Yunanistan'a kazandırma çabasına girdi. Aynı zamanda Batı Anadolu'ya yönelik faaliyetlere başladı ki, Ege Bölgesindeki Rum Çeteleri Adalar'a veya Yunanistan'a gizlice giderek askerlik eğitimi yapıyor bir savaş veya isyan çıktığında ne şekilde hareket edeceğine dair talimat alarak geri dönüyordu.

Nihayet 1917 yılında İtilaflar safında savaşa katılan Yunanistan, Mütarekeden sonra da kendilerine vaad edilen toprakları talep etmeğe başladı.

Bilahare Yunanistan, Anadolu'ya yönelik ileri sürdüğü tezlerinde başarılı olmak, aynı zamanda hedeflediği bölgelerde Rum nüfusunu arttırıp çeteler vücuda getirerek politikalarına zemin oluşturmak için, Tanzimattan beri uygulamaya çalıştığı gibi şimdi Mütareke ortamından da istifade ile, çeşitli yollarla Adalar ve Yunanistan'dan Rum nüfusu kaydırmağa başladı. Hedeflenen bölgelerde Rum çeteleri oluşturuldu. Bu şekilde aynı zamanda Türkleri huzursuz ederek yerlerinden kaçtırmak ve huzursuzluk çıkararak bir işgale de zemin hazırlanmak istenmekteydi.

Diğer taraftan Patrikhane de Anadolu'da yukarıda bahsedilen faaliyetlerin yürütülmesinde öncülük yapıyor, yönlendirici oluyordu. Nitekim 1814 de kurulmuş olup Bizans'ı yeniden ihya etmek doğrultusunda faaliyet gösteren Etnik-i Eteryay Cemiyeti ki 1821-1919 yılları arası İstanbul Patrikhanesi bu cemiyetin merkezi olmuştu: şimdi bu cemiyetin yanı sıra merkezi İstanbul Patrikhanesi'nde şubeleri Anadolu ve Trakya'da olmak üzere Mavri Mira, İzci Derneği, Rum Kızılhaç Derneği ve Pontus Derneği kurulmuştur. Yine bunların yanı sıra Rumların siyasi faaliyetlerini yürütmek üzere küçük Asya cemiyeti adlı gizli bir teşkilat kurulmuştur.

İşte Mondros Mütarekesini Anadolu'nun paylaşılması için çok önemli bir fırsat olarak gören Patrikhane ve ona bağlı Metropolitler, şimdi Yunanistan ile tam bir işbirliği içine girmişlerdir.

Bunun yanı sıra Patrikhane aynı zamanda bağımsız bir devlet gibi hareket etmeğe başlamıştır.

Bu şekilde Patrikhane İstanbul ile Anadolu ve Trakya'da meydana gelen Rum çete faaliyetlerinde aktif rol almışlar, yönlendirici olmuşlardır.

Daha önceki dönemlerde olduğu gibi Mütareke dönemi boyunca Adalar ve Yunanistan'dan Rumların Anadolu'ya sokulmalarında, yine Bolşevik ihtilali nedeniyle Rusya'dan göç eden Rumlar'ın Karadeniz sahillerine yerleştirilmeleri yönünde öncülük etmişler ve gayret sarfetmişlerdir.

Batı Anadolu'nun Yunanistan'a verilmesi yönündeki faaliyetlerinin yanısıra Pontus Cumhuriyeti oluşturulma girişimlerinde bulunmuşlar bu yönde de çaba sarfetmişlerdir.

Nihayet İstanbul'un beynelmilel bir hale getirilmesi hedeflerinin gerçekleşmesinde Patrikhane ve ona bağlı Metropolitler çeşitli girişimlerde bulunmuşlardır.

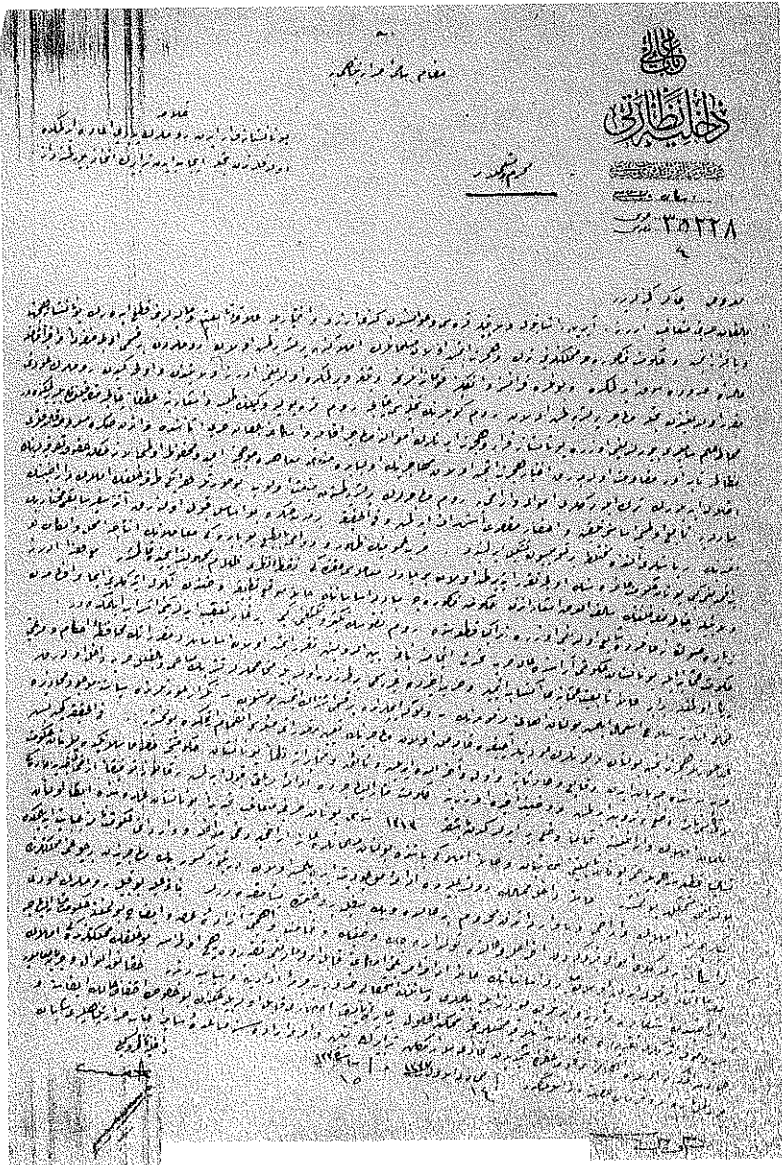
Bunların yanısıra Patrikhane hedefleri doğrultusunda İtilaf Devletleri nezdinde siyasi girişimlerde de bulunmuştur.

Ayrıca bazı Metropolitler isteklerini sunmak üzere Paris'e gidip Barış Konferansına katılmışlardır.

Neticede Yunanistan'ın İtilaf Devletleri desteğinde de olsa Anadolu'yu işgal hareketında, Anadolu'da oluşturulan çetelerin sevk ve idaresi ile teçhizatlandırılmasında, ayrıca yukarıda belirttiğimiz gibi gizli ve açık bir şekilde Yunanistan ile civar adalardan Anadolu'ya Rumların sokulmasında Patrikhane⁹³ ile Osmanlı vatandaşı Rumların çok büyük rolü olmuştur.

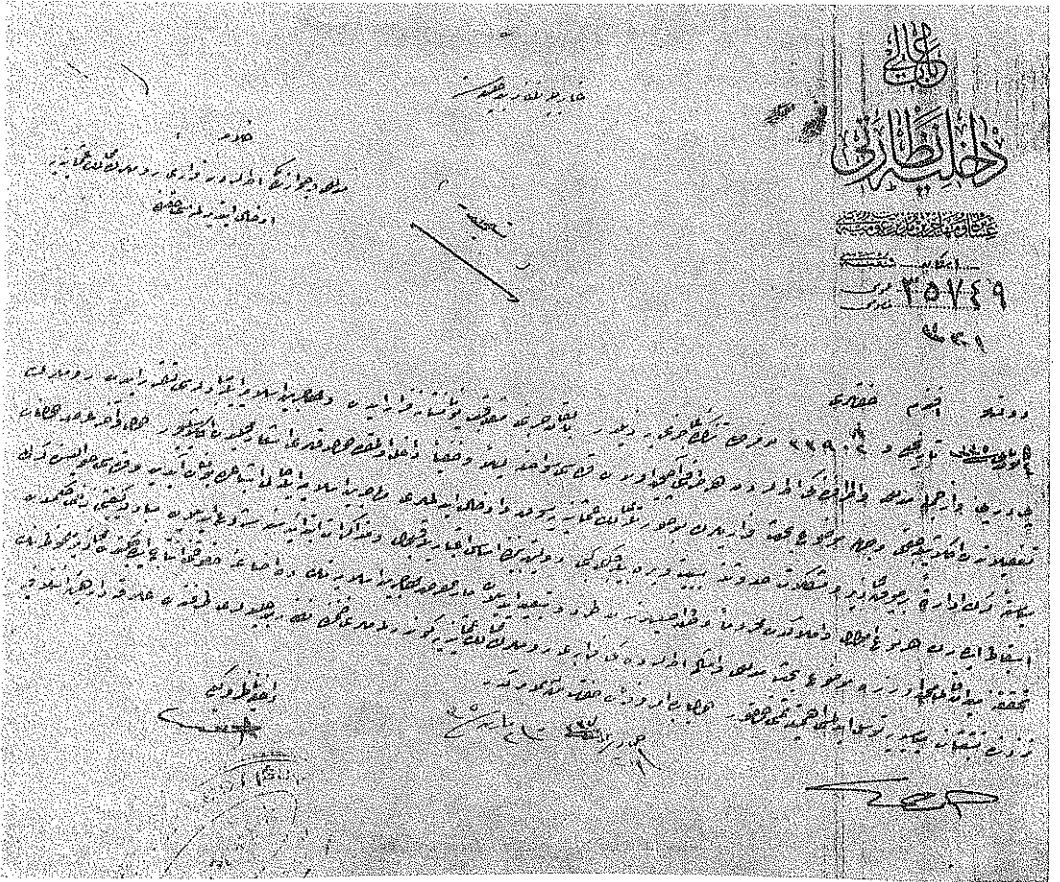
Hatta şunu da söylemek mümkündür; Yunanlılar'ın Anadolu'da işgallerini genişletebilmelerinde ve geçici de olsa bazı başarılar elde etmelerinde, diğer amillerin yanısıra Mütareke dönemi boyunca bu yönde faaliyet gösteren Patrikhane ve ona bağlı Metropolitler ile onların yönlendirdiği yerli Rumların rolü büyük olmuştur.

⁹³ Patrikhane'nin kısa tarihçesi için bkz. Yavuz Ercan; "TÜRK-YUNAN İlişkilerinde Rum Patrikhanesi'nin Rolü" 3. Askeri Tarih Semineri s. 195-209.

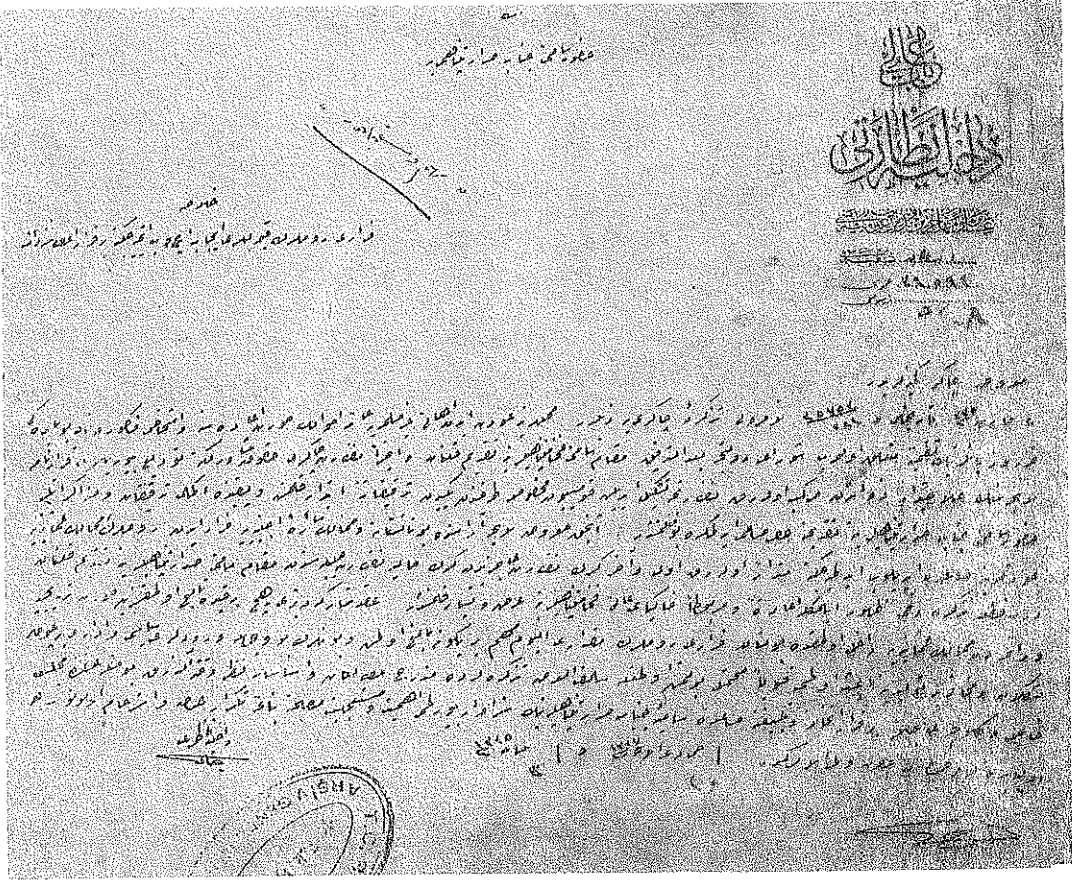
Ek: 1 Başbakanlık Arşivi Bab-ı Âli Erak Odası (B.A.B.E.O) Umumi No: 345376

Mahrem ve Mustacel kayıtlı, Dahiliye Nazırı Vekili İmzalı 15 Şubat 335 tarihli, Yunanistan'a firar eden Rumların peyderpey iade edilmekte olduklarından tevbirlerin bitmesine (tasarlama) dair rapor.

Ek: 2 B.A.B.E.O. Umumi no: 345376

Midilli ve civarındaki adalardan firari Rumların Osmanlı Memleketine idhal ettirilmekte olduğuna dair 2 Mart 335 tarihli mustacel kayıtlı Dahiliye Vekili imzalı belge.

Ek: 3 B.A.B.E.O. Umumi No: 345376

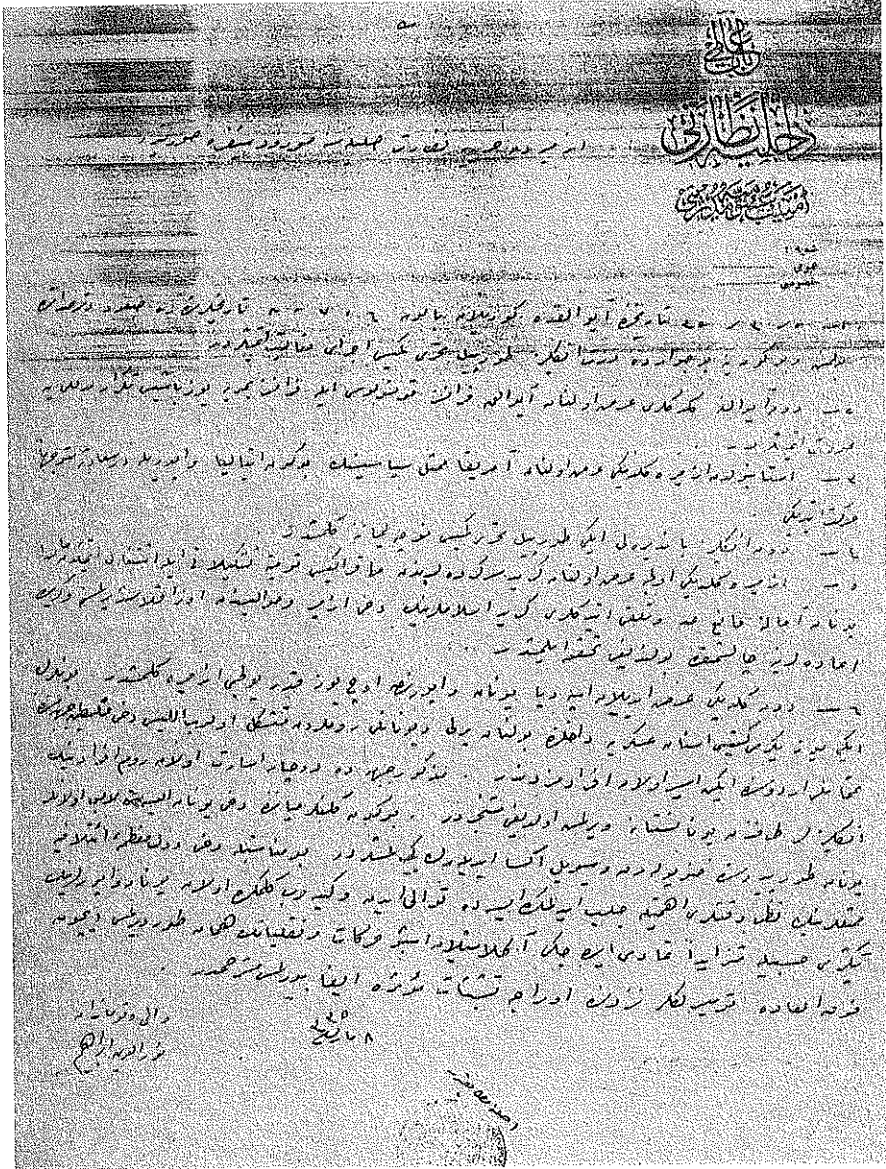
Firari Rumların kabüllerinin icab edip etmeyeceğine bir karar ittihazına dair Dahiliye Nazırı Cemal imzalı 2 Nisan 335 tarihli mahrem ve mustacel kayıtlı belge.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
ظفر طاقی
 خاندان قاضی

ایراند کلیه اولاد ...
 ازیر ...
 دوم ...
 سه ...
 چهار ...
 پنجم ...
 ششم ...
 هفتم ...
 هشتم ...
 نهم ...
 دهم ...
 یازدهم ...
 بیستم ...
 سی ...
 چهل ...
 پنجاه ...
 شصت ...
 هفتاد ...
 هشتاد ...
 نود ...
 صد ...

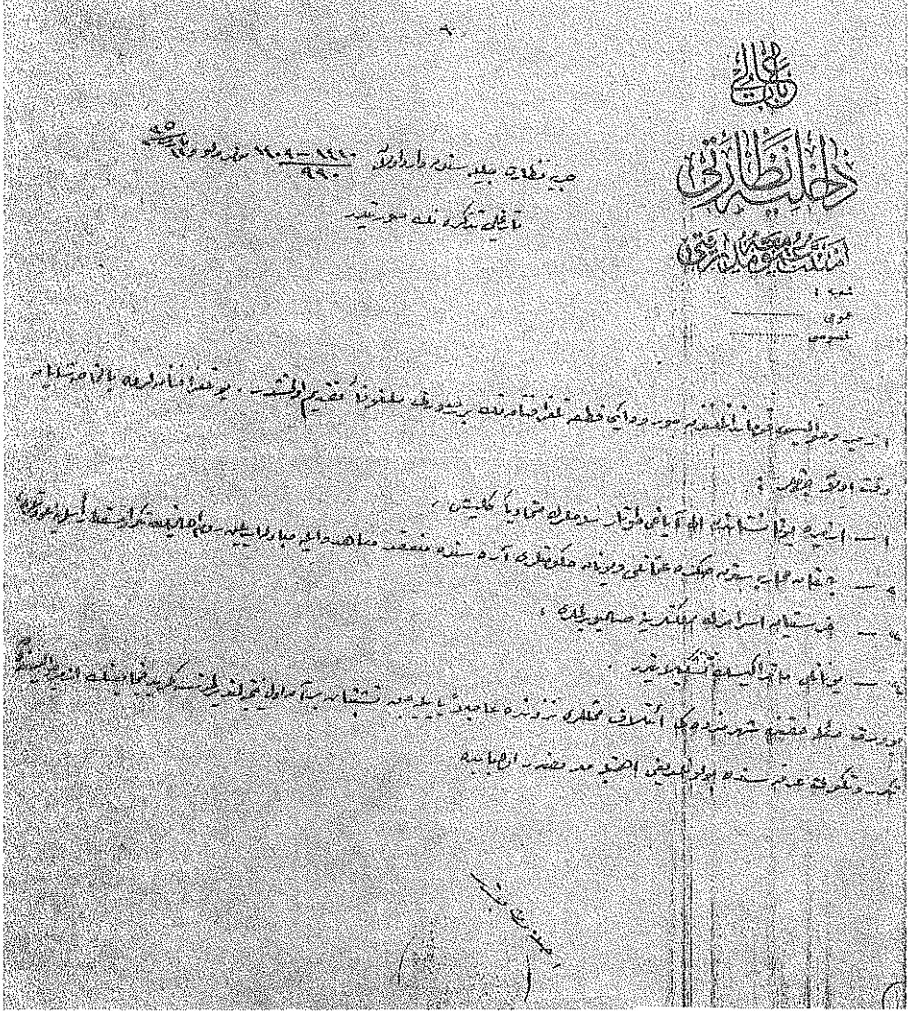
Ek: 4 B.A.B.E.O. Umumi No: 345376

İzmir ve civarına Yunan vapurlarıyla firari Rumların çeşitli yollarla getirildikleri ve bölgedeki Rumlarla Yunanlılar'ın faaliyetleri ile ilgili Vali ve Kumandan Nurettin Paşanın Harbiye Nezaretine sunduğu rapor.

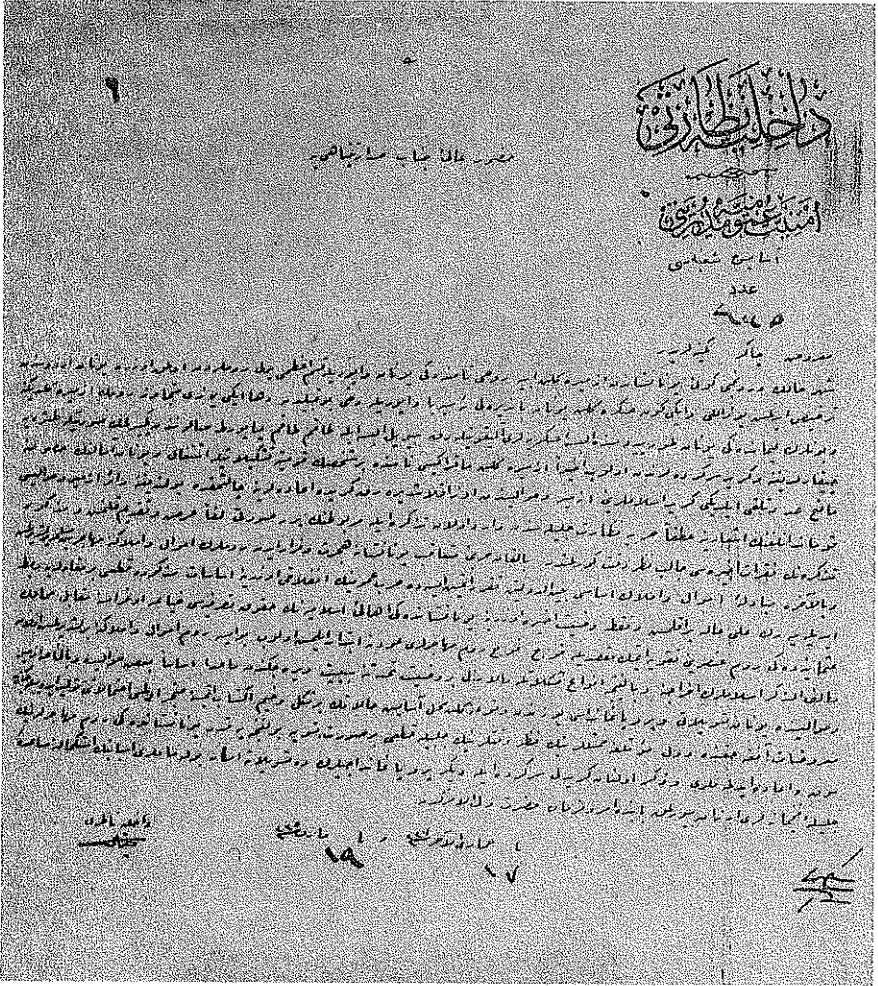
Ek: 5 B.A.B.E.O. Umumi No: 345376

İzmir Vali ve Kumandanı Nurettin Paşanın Harbiye Nezaretine sunduğu 8 Mart 335 tarihli İzmir ve civarına firarı Rumların getirildikleri ve faaliyetleri ile ilgili rapor.

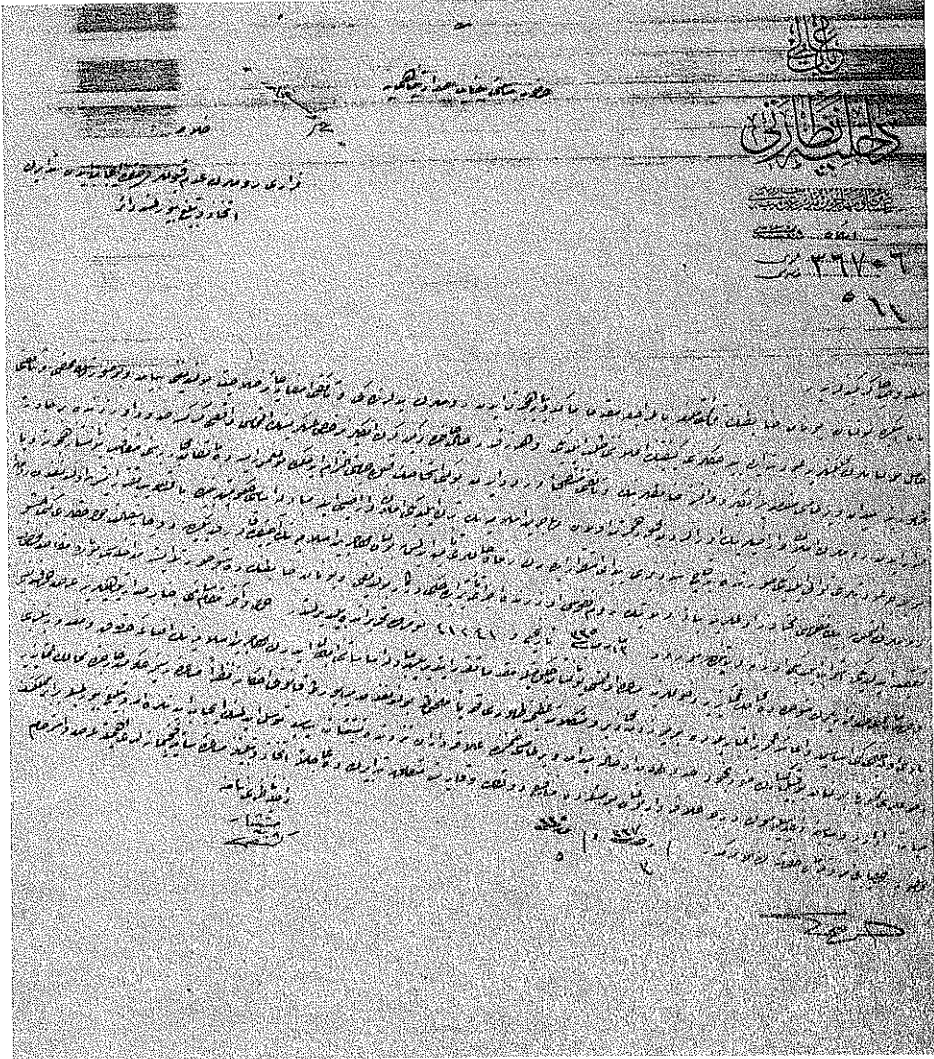
Ek: 6 B.A.B.E.O. Umumi No: 345376

Harbiye Nezareti'nin II Mart 35 tarihli Sadaret'e sunduğu İzmir Valisi'nin raporlarını
özetleyen tezkeresi.

Ek: 8 B.A.B.E.O. Umumi No: 345376

İzmir ve civarına Yunanlılarca firari Rumların getirildiği ve faaliyetleri ile ilgili alınan bilgileri değerlendiren ve nasıl hareket edilmesi gerektiğini ifade eden Dahiliye Nazırı'nın Sadarete sunduğu 19 Mart 335 tarihli raporu.

Ek: 9 B.A.B.E.O. Umumi No: 345376

Firari Rumların kabul edilmemeleri hakkında icab eden tedbirlerin ittihaz ve tebliğ buyrulmasına dair Dahiliye Nazırı Namına Müsteşar Keşfi Bey'in 5 Nisan 335 de Sadaret'e sunduğu raporu.

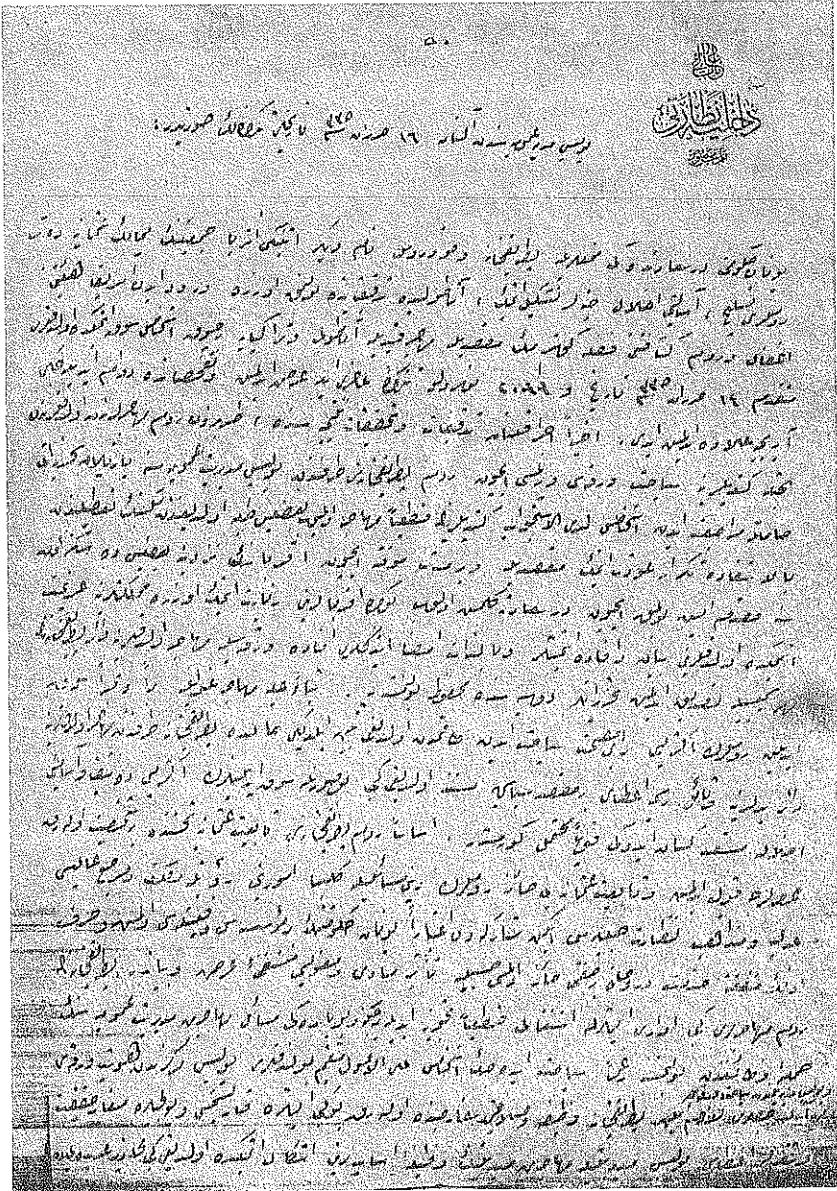
السلامة
 تاليفه
 تاريخه
 ١٧٧٥

مراتبی جمال باشا

معرضه عیال کدیردی که
 اولی گنجی قول اردو قیام و نقدیه مورد نظرانار صورت نفا حوضه قیامه تقدم قلمه قول اردو که مطابق معروضه
 ایله لایحه ایصال السه بوشاه ضریک انکلیب و ترانسیر لرفضته یوان ایله ششک انکلیب اولرجه کور ایدی مابریک
 انقیرا قلیخ عالی بوزاریزه عیظرا بیریک نکره شیک ده کلاسه یوانه اوردی ایمالده فالسته قرار ورسید اولریف کور
 مابریک کور بوزاری قیوم کوی بر ایلیات قالا یور بویستیر که دعای بریل اولیوه اوزره مابریک اهلایک ایصال
 سلفه سدی کور بوزاری اجبار و سواج ایلانلری ده موافق اولر میی ده لایحه می فقط بوالنده ویشنب بوزاریک
 بوزاریک سارینه وصالده لولایک بستوبه شو ایلادی و دیانید بوزاری و انقاده اعانه لری و شتورک بوزاریک
 فقط بوزاریک مصلحت ایجابی آسیده ایلایک لایحه کلیم بویکی ملاحظه دیار ایصال نظرده کور اکر احرابک بوزاریک
 بوزاریک سارینه دیستاسه مملکه لکها موافق کور بوزاریک علاوه ایله اولیایه اوردود وایه مصلحت و حال اولرکه
 و عاقد رار نه بوزاریک و شیفه مساعده خجانه لری ستر کور اولیایه اوردود وایه مصلحت و حال اولرکه
 جمال باشا
 صدره
 تاریخ

Ek: 10 B.A.B.E.O. Umumi No: 345376

Yunan işgali üzerine İzmir ve Aydın civarındaki Müslüman Türklerin muhacir duruma düştüğünü belirtip durumu değerlendiren ve ne yapılması gerektiğini ifade eden Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın 24 Teşrinisani 335 tarihli Sadaret'e sunduğu raporu.

Ek: 11 B.A.B.E.O. Umumi No: 343454

Polis Müdürü Umumisi Halil Bey'in 16 Haziran 335 tarihli Dahiliye Nezareti'ne sunduğu Patrikhane'nin faaliyetleri ile ilgili raporu.

 بسم الله الرحمن الرحيم
 في حق من يدعى

نداء في حق من يدعى
 في حق من يدعى

...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

Ek: 12 B.A.B.E.O. Umumi No: 343454

Polis Müdürü Umumisî'nin Halil Bey'in 18 Haziran 335 tarihli gayet mahrem ve mustacel kayıtlı Patrikhane'nin faaliyetleri ile ilgili bir diğer tezkeresi.

مدرست نظامی مکتوبی طاقی		تاریخ	مردی	ازدین و سربازی
قلم و کلام	<p>مقامه ایست ۱۰۰</p>	تاریخ ۲۰	تاریخ ۲۰	۰۸۰۰
۱۹۹۹		تاریخ ۲۰	تاریخ ۲۰	۰۸۰۰
مقامه ایست		تاریخ ۲۰	تاریخ ۲۰	۰۸۰۰
<p>۵- در روز ۲۰ مه ۱۹۹۹ در وقت صبح در مدرست نظامی مکتوبی طاقی... ۱۰۰</p>		<p>مدرست نظامی مکتوبی طاقی ۰۸۰۰</p>		
<p>۱۰- در روز ۲۰ مه ۱۹۹۹ در وقت صبح در مدرست نظامی مکتوبی طاقی... ۱۰۰</p>		<p>مدرست نظامی مکتوبی طاقی ۰۸۰۰</p>		
<p>۱۵- در روز ۲۰ مه ۱۹۹۹ در وقت صبح در مدرست نظامی مکتوبی طاقی... ۱۰۰</p>		<p>مدرست نظامی مکتوبی طاقی ۰۸۰۰</p>		
<p>۲۰- در روز ۲۰ مه ۱۹۹۹ در وقت صبح در مدرست نظامی مکتوبی طاقی... ۱۰۰</p>		<p>مدرست نظامی مکتوبی طاقی ۰۸۰۰</p>		
<p>۲۵- در روز ۲۰ مه ۱۹۹۹ در وقت صبح در مدرست نظامی مکتوبی طاقی... ۱۰۰</p>		<p>مدرست نظامی مکتوبی طاقی ۰۸۰۰</p>		

مدرارت عظمیٰ مکتوبی قلمی			
رقم و سرنامی	تاریخ نویسی	تاریخ نویسی	تاریخ نویسی
مقامہ اہلکار	تاریخ نویسی	تاریخ نویسی	تاریخ نویسی
سابقہ			
<p> بوندہ خوشہ سوہوادی برادہ کی روٹوں تریجات و کمفاری فادیرلی نویسی میں جرائد شہہ ارفاقی پھنے ساڈا، مہرہ تہ بخندہ کھوتہ ڈاڑوہہ پھینچے ڈاڑوہہ کی اورادہ کی بوندہ سے پورازہ فادیرلی نایبہ آہیہہ دیکھہ جہاں ڈاڑہاہہ کی فہمہ ڈاڑہاہہ کی فہمہ ڈاڑہاہہ کی فہمہ ڈاڑہاہہ کی فہمہ ڈاڑہاہہ کی فہمہ پاڑی سکلاں پاڑہہ کی اڈاڈن مقامہ بیام ڈاڑہاہہ اڈاڈن مقامہ بیام ڈاڑہاہہ کی فہمہ ڈاڑہاہہ کی فہمہ عمایہ ڈاڑہاہہ کی تریجات و کمفاری فہمہ ڈاڑہاہہ کی فہمہ مقامہ بیام ڈاڑہاہہ کی فہمہ ڈاڑہاہہ کی فہمہ تہ پورازہ اڈاڈن مقامہ بیام ڈاڑہاہہ کی فہمہ ڈاڑہاہہ کی فہمہ مقامہ بیام ڈاڑہاہہ کی فہمہ ڈاڑہاہہ کی فہمہ اڈاڈن مقامہ بیام ڈاڑہاہہ کی فہمہ ڈاڑہاہہ کی فہمہ پاڑی سکلاں پاڑہہ کی اڈاڈن مقامہ بیام ڈاڑہاہہ کی فہمہ ڈاڑہاہہ کی فہمہ ڈاڑہاہہ کی فہمہ ڈاڑہاہہ کی فہمہ سلاوڈا اڈاڈن مقامہ بیام ڈاڑہاہہ کی فہمہ ڈاڑہاہہ کی فہمہ اڈاڈن مقامہ بیام ڈاڑہاہہ کی فہمہ ڈاڑہاہہ کی فہمہ </p>			

Ek: 15/3 B.A.B.E.O. Umumi No: 343454

Polis Müdürü Umumisi'nin raporları üzerine alınması gerekli tedbirlerle ilgili Meclis-i Vukela'nın 25 Haziran 335 tarihli temize çekilmemiş orjinal karar metni.